

บทที่ 4

รัฐบาลทักษิณกับการดำเนินการสร้างภาวะการครองอำนาจนำ : การใช้กลไกการครองอำนาจนำ

บทนี้จะเป็นการอธิบายการดำเนินการสร้างภาวะการครองอำนาจนำของรัฐบาลทักษิณด้วยกรอบแนวความคิดเรื่องการครองอำนาจนำ โดยมีคำถามหลัก คือ เราสามารถอธิบายการดำเนินการสร้างภาวะการครองอำนาจนำของรัฐบาลทักษิณ ด้วยกรอบแนวความคิดเรื่องการครองอำนาจนำได้อย่างไร

การนำเสนอเพื่อตอบคำถามหลักดังกล่าวได้แบ่งเป็น 2 บทด้วยกันคือ บทที่ 4 จะได้นำเสนอเพื่อสร้างคำอธิบายการดำเนินการสร้างภาวะการครองอำนาจนำของรัฐบาลทักษิณผ่านทางกลไกการครองอำนาจนำ และในบทถัดไปจะได้นำเสนอคำอธิบายการสร้างภาวะการครองอำนาจนำผ่านทางกลไกรัฐต่อไป

4.1 กรอบความคิดในการอธิบายการดำเนินการสร้างภาวะการครองอำนาจนำ

การอธิบายการดำเนินการในการสร้างภาวะการครองอำนาจนำให้เกิดขึ้นเหนือสังคมการเมืองไทยของรัฐบาลทักษิณในบทนี้เชื่อมโยงกับ แผนภาพที่ 1¹ โดยเริ่มที่การมองว่า “รัฐบาลทักษิณ” ในฐานะที่เป็น “กลุ่มผู้ดำเนินการสร้างภาวะครองอำนาจนำ” (Hegemon) นั้น ได้ดำเนินการสร้าง “สงครามยึดพื้นที่ทางความคิด” กับผู้คนในสังคม เพื่อสร้าง “กลุ่มประวัติศาสตร์” ให้เกิดขึ้นเหนือพื้นที่ทางสังคมทั้งหมด โดยที่การทำสงครามยึดพื้นที่ทางความคิดดังกล่าวนี้ จะดำเนินการโดยอาศัย “กลไก” ต่างๆทั้งที่ก่อให้เกิดการยอมรับ โดยคุณิ และที่บังคับด้วยอำนาจรัฐ

การทำสงครามยึดพื้นที่ทางความคิดนี้ถ้ากลุ่มผู้ดำเนินการสร้างภาวะครองอำนาจนำสามารถทำได้สำเร็จ กล่าวคือสามารถสร้างภาวะการครองอำนาจนำขึ้นได้สำเร็จ ขณะเดียวกันถ้าไม่สามารถเอาชนะสงครามยึดพื้นที่ทางความคิดได้ ภาวะการครองอำนาจนำจะไม่สมบูรณ์ โดยจะเกิดปัญหาต่างๆตามมา และจะเกิด “การโต้ตอบต่อการครองอำนาจนำ” (Counter Hegemony) ขึ้นจากกลุ่ม หรือชนชั้นผู้ดำเนินการสร้างภาวะครองอำนาจนำกลุ่มใหม่ๆ ขึ้นเสมอ

¹ ดู แผนภาพที่ 1 แสดงกระบวนการสร้างภาวะการครองอำนาจนำ ในบทที่ 2

4.2 รูปแบบในการอธิบายกระบวนการสร้างภาวะการครองอำนาจนำ

รูปแบบในการอธิบายการดำเนินการสร้างภาวะการครองอำนาจนำของรัฐบาลทักษิณจะแบ่งลำดับของการอธิบายปรากฏการณ์เป็น 4 ส่วนด้วยกันได้แก่ I) “รัฐบาลทักษิณ” ในฐานะที่เป็น “กลุ่มผู้ดำเนินการสร้างภาวะการครองอำนาจนำ” (Hegemon) นั้นได้ดำเนินการสร้าง “สงครามยึดพื้นที่ทางความคิด” กับผู้คนในสังคม II) เพื่อสร้าง “กลุ่มประวัติศาสตร์” ให้เกิดขึ้นเหนือพื้นที่ทางสังคมทั้งหมด III) การทำสงครามยึดพื้นที่ทางความคิดดังกล่าวนี้ จะดำเนินการโดยอาศัย “กลไก” ต่างๆ ทั้งที่ก่อให้เกิดการยอมรับโดยคหฤ และที่บังคับด้วยอำนาจรัฐ และ IV) ถ้าไม่สามารถเอาชนะสงครามยึดพื้นที่ทางความคิดได้ ภาวะการครองอำนาจนำจะไม่สมบูรณ์ และจะเกิด “การโต้ตอบต่อการครองอำนาจนำ” (Counter Hegemony) ขึ้นจากกลุ่ม หรือชนชั้นผู้ดำเนินการสร้างภาวะการครองอำนาจนำกลุ่มใหม่ๆ ขึ้นเสมอ

ในบทที่ 4 นี้จะเป็นการนำเสนอการดำเนินการสร้างภาวะการครองอำนาจนำของรัฐบาลทักษิณ ในส่วนที่ I, II, และ III, โดยเน้นความสำคัญในส่วนที่ III. เป็นหลัก ส่วนการอธิบายในส่วนที่ IV. นั้นจะได้นำเสนอในบทที่ 5 ต่อไป

4.3 การดำเนินการสร้างภาวะการครองอำนาจนำของรัฐบาลทักษิณ

I. “รัฐบาลทักษิณ” ในฐานะที่เป็น “กลุ่มผู้ดำเนินการสร้างภาวะการครองอำนาจนำ” (Hegemon) นั้นได้ดำเนินการสร้าง “สงครามยึดพื้นที่ทางความคิด” กับผู้คนในสังคม

รัฐบาลทักษิณ ในฐานะที่ถูกมองเป็น “กลุ่มผู้ดำเนินการสร้างภาวะการครองอำนาจนำ” ภายใต้กรอบแนวคิดในงานวิจัยชิ้นนี้ นั้นได้มีการแสดงออกให้เห็นถึงการดำเนินการที่จะยึดกุมอำนาจเหนือสังคมการเมืองไทยให้ได้อย่างเบ็ดเสร็จสมบูรณ์ ทั้งในด้านการเมือง ธุรกิจ และชีวิตจิตใจของผู้คนในสังคม ซึ่งการดำเนินการในการสร้าง “ภาวะการครองอำนาจนำ” (Hegemony) ให้เกิดขึ้นเหนือสังคมการเมืองไทยของรัฐบาลทักษิณนั้น ตามกรอบแนวคิดของกรัมซีแล้วนั้นเปรียบได้กับ “การทำสงคราม” ดังเห็นได้จากแนวความคิดเรื่องสงครามขับเคลื่อน (War of Movement) และ สงครามยึดพื้นที่ทางความคิด (War of Position)²

โดยเขาได้อธิบายว่า การทำสงครามขับเคลื่อนนั้นเป็นการทำสงครามในทางยุทธวิธีทางการทหาร การที่จะสามารถเอาชนะฝ่ายศัตรู หรือฝ่ายตรงข้ามได้นั้นจะต้องทำการบุกเพื่อยึดครองปัจจัยสำคัญของฝ่ายตรงข้ามให้ได้ อาทิ การยึดเมืองหลวง หรือสถานที่สำคัญเป็นต้น แต่ในการดำเนินการเพื่อสร้างภาวะการครองอำนาจนำให้เกิดขึ้นเหนือชนชั้นอื่นๆ หรือกลุ่มอื่นๆ ในสังคมนั้น

² Roger Simon, Gramsci's Political Thought An Introduction, (London: Lawrence and Wishart, 1982), pp.27-28, 74-79.

ชนชั้นหรือกลุ่มผู้ดำเนินการสร้างภาวะสร้างภาวะการครองอำนาจนำนั้นจะต้องดำเนินการต่อสู้เพื่อขจัดคุณ “พื้นที่เชิงอุดมการณ์ ความคิด ความเชื่อ” ของผู้คนเหนือพื้นที่ “ประชาสังคม” ให้สำเร็จ

การดำเนินการช่วงชิง หรือขจัดคุณความคิด ความเชื่อของคนเหนือพื้นที่ประชาสังคมนี้ กรัมซิจิเรียกว่า เป็น “สงครามยึดพื้นที่ทางความคิด” ถ้าสามารถเอาชนะสงครามนี้เหนือพื้นที่ประชาสังคมได้สำเร็จ การสร้างภาวะการครองอำนาจนำก็จะสำเร็จได้อย่างสมบูรณ์ และมีความยั่งยืน

เมื่อเปรียบเทียบการดำเนินการสร้างภาวะการครองอำนาจนำเหนือทุกภาคส่วนของสังคมเป็นได้ดังสงครามขั้นตอนต่อไปก็คือ การทำรู้จักเป้าหมายของสงครามว่าเป็นใคร หรือเป็นพื้นที่ใด ซึ่งจากแนวคิดเรื่องสงครามยึดพื้นที่ทางความคิด ของกรัมซิจิ ได้ให้แนวคิดว่า เป้าหมายของการทำสงครามยึดพื้นที่ทางความคิดนี้คือ พื้นที่ที่เรียกว่า “ประชาสังคม” ซึ่งเป็นพื้นที่หลักที่มีความสำคัญสูงสุด ส่วนพื้นที่รองที่มีความสำคัญในระยะสั้นมากกว่า ได้แก่พื้นที่ที่เรียกว่า “สังคมการเมือง” ขณะที่ในระยะยาวนั้นพื้นที่สังคมการเมืองจะมีความสำคัญน้อยกว่า พื้นที่ประชาสังคม การดำเนินการขจัดคุณให้ได้เหนือพื้นที่ทั้งสองเรียกว่า “การสร้างกลุ่มประวัติศาสตร์”

II. เพื่อสร้าง “กลุ่มประวัติศาสตร์” ให้เกิดขึ้นเหนือพื้นที่ทางสังคมทั้งหมด

เนื่องจากในงานวิจัยชิ้นนี้เลือกใช้กรอบแนวความคิดเรื่องการครองอำนาจนำของ กรัมซิจิ เป็นกรอบความคิดหลักในการอธิบาย ซึ่งแนวความคิดดังกล่าวให้ความสำคัญต่อ “โครงสร้างสังคมส่วนบน”³ เป็นหลักทั้งนี้เพราะเขาเป็นนักมาร์กซิสต์คนแรกๆ ที่ให้ความสำคัญกับ โครงสร้างส่วนบน (Super-Structure) ซึ่งต่างออกไปจากแนวคิดแบบมาร์กซิสต์ดั้งเดิมที่ให้ความสำคัญกับ โครงสร้างส่วนล่างในฐานะที่เป็น โครงสร้างหลักในการกำหนดความเป็น ไปของ โครงสร้างส่วนบน ดังนั้นในงานวิจัยนี้จึงเป็นการอธิบายการดำเนินการสร้างภาวะการครองอำนาจนำของ รัฐบาลทักษิณ จากมุมมองของการให้ความสำคัญต่อ โครงสร้างสังคมส่วนบนเป็นหลัก

สำหรับกรัมซิจินั้น โครงสร้างส่วนบนนั้นเป็น โครงสร้างสังคมที่มีความสำคัญ และสามารถผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลง หรือส่งผลกระทบต่อสังคมในส่วนรวมได้เช่นเดียวกับ โครงสร้างส่วนล่าง หรือ โครงสร้างทางเศรษฐกิจ⁴ โครงสร้างส่วนบนนี้ประกอบด้วยส่วนที่เรียกว่า “สังคมการเมือง” และ “ประชาสังคม” ซึ่งเป็นโครงสร้างของระบบความคิด ความเชื่อ อุดมการณ์ กฎหมาย วัฒนธรรม และอื่นๆที่ไม่ใช่โครงสร้างทางเศรษฐกิจ

สังคมการเมือง และประชาสังคม⁵ตามแนวความคิดของกรัมซิจินี้จัดเป็นพื้นที่หนึ่งของ โครงสร้างสังคมส่วนบน ซึ่งเป็นพื้นที่ของความสัมพันธ์ในเชิงระบบความคิด ความเชื่อ อุดมการณ์

³ ดู รายละเอียดใน บทที่ 2

⁴ สุพงษ์ ชัยนาม, “อันโชนิโยกรัมซิจิกับทฤษฎีว่าด้วยการครองความเป็นใหญ่,” ใน ประชาทรรศน์ 8 (6, 2525), หน้า 70-79.

⁵ Ibid., 67-79. และ Anne Showstack Sassoon, “A Gramsci Dictionary,” in Approaches to Gramsci, ed. Anne

กฎหมาย ศิลปะ วัฒนธรรม ซึ่งไม่ใช่ความสัมพันธ์ทางการผลิตหรือโครงสร้างทางเศรษฐกิจในสังคมส่วนล่าง

แนวความคิดเรื่องประชาสังคม (Civil Society) นี้ กริมซีได้นำมาจากความคิดของเฮเกล (Hegel) ซึ่งตามแนวคิดของเฮเกลนั้น มอง ประชาสังคมว่ามีลักษณะ ของความสัมพันธ์ และความร่วมมือของเอกชนในลักษณะต่างๆ เช่น ในเชิงธุรกิจการค้า (Commercial) ในเชิงของความร่วมมือของเอกชน (Corporation) และสมาคมการค้า (Trade association) เป็นต้น ขณะที่กริมซี ได้นำแนวคิดของเฮเกลมาปรับใช้ โดยมองว่าประชาสังคมนั้นมีลักษณะ ของการเป็น โครงสร้างสังคมส่วนบนที่มีความสำคัญในเชิงอุดมการณ์ หรือระบบความคิด ความเชื่อ ผ่านทางตัวการที่เป็นสถาบัน และกลไกการครองอำนาจนำต่างๆเพื่อสร้าง และสืบทอด/ส่งต่อ ความคิด ความเชื่อชุดต่างๆให้แพร่กระจายทั่วไปในสังคม

สถาบันในพื้นที่ประชาสังคม ซึ่งทำหน้าที่ในการสร้าง และส่งต่อชุดความคิด ความเชื่อตามที่กลุ่ม/ชนชั้นผู้ดำเนินการสร้างภาวะสร้างภาวะการครองอำนาจนำต้องการนั้น ประกอบไปด้วยสถาบันต่างๆในสังคมที่เป็นแหล่งรวมของความสัมพันธ์ของผู้คน ได้แก่ สถาบันครอบครัว สถาบันศาสนา สถาบันการศึกษา สื่อมวลชน เป็นต้น

สถาบันดังกล่าวจะทำหน้าที่ในการสร้าง ชุดอุดมการณ์หนึ่งๆขึ้นมา ตามความต้องการของกลุ่ม/ชนชั้นที่พยายามสร้างภาวะการครองอำนาจนำ และทำหน้าที่ส่งต่อ สืบทอด แพร่กระจายอุดมการณ์ดังกล่าวด้วยในขณะเดียวกัน

การทำหน้าที่เพื่อสร้างและส่งต่ออุดมการณ์ดังกล่าวของสถาบันต่างๆในประชาสังคมนั้น จะมีลักษณะเด่นที่สำคัญคือ ปราศจากการใช้อำนาจบังคับ (Coercion) และการใช้กำลังบังคับในเชิงกายภาพ หากแต่เป็นการใช้อำนาจในลักษณะของการชักจูง โน้มนำ หรือกล่อมเกลาคำความรู้ ความคิดของผู้คนเป็นหลัก เพื่อก่อให้เกิดซึ่งความยินยอมพร้อมใจ (Consent) ของคนในสังคม และก่อให้เกิดโลกทัศน์ที่เป็นแบบเดียวกันตามความต้องการของกลุ่ม/ชนชั้นผู้ดำเนินการสร้างภาวะการครองอำนาจนำ

ส่วนสังคมการเมือง (Political Society) นั้น มีลักษณะที่แตกต่างไปจากประชาสังคม กล่าวคือ ในขณะที่ความสัมพันธ์ของผู้คนผ่านสถาบันต่างๆในประชาสังคมนั้นเป็นลักษณะของการปราศจากอำนาจบังคับ แต่ความสัมพันธ์ของผู้คนในสังคมการเมืองนั้นจะเป็นลักษณะของการใช้อำนาจบังคับ ผ่านทางกลไกการใช้อำนาจบังคับต่างๆ อาทิ การใช้กำลังของกองทัพ การบังคับใช้กฎหมายฉบับต่างๆ ดังนั้นสถาบันหลักในสังคมการเมืองนี้จึงประกอบไปด้วย สถาบันศาล กองทัพ ตำรวจ รัฐบาล หรือ องค์กรที่ใช้อำนาจรัฐอื่นๆ เป็นต้น

การทำหน้าที่ของสถาบันต่างๆในสังคมการเมืองนั้นอาศัยการใช้อำนาจบังคับ (Coercion)

⁶ Joseph V. Femia, *Gramsci's Political Thought Hegemony, Consciousness, and the Revolutionary Process*, (Oxford: Clarendon Press, 1987), p. 26.

เป็นหลักเพื่อให้ได้มาซึ่งการครอบงำ (Dominant) ตามความต้องการของกลุ่ม/ชนชั้นผู้ดำเนินการสร้างภาวะการครองอำนาจนำเหนือชนชั้นอื่นๆ ในสังคม ซึ่งตามแนวความคิดของกรัมนั้นการใช้อำนาจครอบงำด้วยการใช้อำนาจบังคับในพื้นที่สังคมการเมืองนั้นสามารถกระทำเพื่อหวังผลสำเร็จในระยะสั้นได้สำเร็จอย่างรวดเร็ว แต่ในระยะยาวนั้นการใช้อำนาจบังคับแต่เพียงอย่างเดียวนั้นจะทำให้กลุ่ม/ชนชั้นปกครองนั้นมีอำนาจเหนือชนชั้นอื่นได้ไม่ยั่งยืน

ดังนั้นกรัมนิจึงได้เสนอว่า กลุ่ม/ชนชั้นปกครอง ผู้ต้องการสร้างภาวะการครองอำนาจนำให้เกิดขึ้นได้อย่างสมบูรณ์เหนือสังคมใดๆ นั้นจะต้องพยายามยึดกุมพื้นที่เหนือ “ประชาสังคม” ให้สำเร็จก่อนด้วยการใช้กลไกการครองอำนาจนำต่างๆ เพื่อสร้างความยินยอมพร้อมใจ (Consent) ให้เกิดขึ้นในสังคม ซึ่งแม้จะต้องใช้เวลานานกว่าการใช้อำนาจ หรือกำลังบังคับแต่ก็จำเป็นต้องยึดประชาสังคมให้ได้ ส่วนการใช้อำนาจบังคับนั้นให้มีการใช้ควบคู่กันไปตามสมควร

กรัมนิจึงได้เสนอแนวคิดเรื่อง กลุ่มประวัติศาสตร์ (Historic Bloc)⁷ เพื่ออธิบายเกี่ยวกับความสัมพันธ์ทางสังคม (Social Relation) ของกลุ่มต่างๆ ที่อยู่ภายในโครงสร้างของสังคม โดยอธิบายว่าในสังคมทุนนิยมนั้น ชนชั้นนายทุน (Bourgeoisie) นั้นจะพยายามครองอำนาจนำให้เกิดในพื้นที่ของความสัมพันธ์ในการผลิต (Sphere of Production) ซึ่งการครองอำนาจนำในพื้นที่นี้แต่เพียงพื้นที่เดียวนั้น จะไม่เกิดการครองอำนาจนำที่สมบูรณ์ (Absolute) ดังจะเห็นได้ว่าการพยายามทำทลายชนชั้นนายทุนจากกลุ่มชนชั้นแรงงาน เช่น จากสภาพแรงงานอยู่เนืองๆ การสร้างภาวะการครองอำนาจนำที่สมบูรณ์ให้เกิดขึ้นจึงเป็นการสร้างแนวร่วมพันธมิตร (Alliance) ระหว่างกลุ่มพลังหรือชนชั้นต่างๆ เหนือพื้นที่ทางสังคมที่กว้างกว่ามิติเชิงเศรษฐกิจเท่านั้น

การแบ่งแยกอย่างชัดเจนระหว่างพื้นที่ภายใต้โครงสร้างสังคมส่วนล่างที่เป็นความสัมพันธ์เชิงการผลิต กับ โครงสร้างสังคมส่วนบนที่เป็น ความสัมพันธ์เชิงอุดมการณ์ และอำนาจนั้น โดยให้ความสำคัญกับเศรษฐกิจ และ โลกแบบวัตถุนิยมแต่เพียงอย่างเดียวจึงไม่เป็นการเพียงพอสำหรับการอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มต่างๆ ในสังคมที่มีความสลับซับซ้อนมากกว่าปัจจัยในเชิงวัตถุ เนื่องจากในสังคมนั้นยังมีพื้นที่ของการเมือง อุดมการณ์ และความคิดจิตใจอยู่ด้วย⁸

ดังนั้นความคิดเรื่องกลุ่มประวัติศาสตร์สำหรับกรัมนิจึงถูกนำมาใช้เพื่ออธิบายถึงการสร้างภาวะการครองอำนาจอย่างสมบูรณ์ด้วยการยึดครองโครงสร้างทางสังคมทั้งสองส่วน ส่วนแรกคือการยึดครองโครงสร้างส่วนล่าง (Sub structure) ที่ให้ความสำคัญกับปรัชญาวัตถุนิยม โดยเฉพาะในเรื่องเศรษฐกิจ เป็นหลัก ขณะที่โครงสร้างสังคมอีกส่วนหนึ่งคือ โครงสร้างส่วนบน (Super structure) ที่เป็นพื้นที่ของปัจจัยในเชิงอุดมการณ์ ความคิด ความเชื่อ ตลอดจนวัฒนธรรม หากสามารถผนวกการครองอำนาจนำเหนือความสัมพันธ์ทางสังคมในพื้นที่ทั้งสองของโครงสร้าง

⁷ Roger Simon, *Gramsci's Political Thought An Introduction*, (London: Lawrence and Wishart, 1982), p. 26.

⁸ Anne Showstack Sassoon, "A Gramsci Dictionary," in *Approaches to Gramsci*, ed. Anne Showstack Sassoon, p.14.

สังคมใดๆ ในช่วงระยะเวลาหนึ่งๆ ได้นั้นเรียกว่าการสร้างกลุ่มประวัติศาสตร์ให้เกิดขึ้น ซึ่งเป็นการสร้างภาวะการครองอำนาจนำได้อย่างสมบูรณ์ให้เกิดขึ้นเหนือสังคมนั้นๆนั่นเอง

ในส่วนต่อจากนี้จะเป็นการอธิบายว่า “รัฐบาลทักษิณ” ได้ใช้ “กลไก” ต่างๆอย่างไรในการดำเนินการสร้างภาวะครองอำนาจนำ ด้วยการสร้างกลุ่มประวัติศาสตร์เหนือโครงสร้างสังคมส่วนบนทั้งสองพื้นที่

III. การทำสงครามยึดพื้นที่ทางความคิดดังกล่าวนี้ จะดำเนินการโดยอาศัย “กลไก” ต่างๆ ทั้งที่ก่อให้เกิดการยอมรับโดยคุณวุฒิ และที่บังคับด้วยอำนาจรัฐ

ในการทำสงครามยึดพื้นที่ทางความคิด เพื่อสร้างกลุ่มประวัติศาสตร์โดยการยึดพื้นที่ประชาสังคม และสังคมการเมืองนั้นจะต้องอาศัย “เครื่องมือ” หรือ “กลไก” เป็นอาวุธ เช่นเดียวกับการใช้อาวุธยุทธโศปกรณ์ทางการทหาร เพื่อทำสงครามขับเคี่ยว หรือสงครามทางการทหาร รัฐบาลทักษิณเองก็อาศัยกลไกหลายประการ เป็นเครื่องมือในการยึดกุมจิตใจผู้คนเหนือพื้นที่ประชาสังคม ขณะเดียวกันก็ยึดกุมกลไกรัฐควบคู่กันไปอีกด้วย

ส่วนต่อจากนี้จะได้นำเสนอถึงแนวคิดหลักเกี่ยวกับกลไกที่นำมาใช้ครองอำนาจนำของรัฐบาลทักษิณ

4.3.1 แนวความคิดกลไกหลักของการสร้างภาวะการครองอำนาจนำ

การจำแนกว่า “สิ่งใด” หรือ “การกระทำเช่นไร” ของรัฐบาลทักษิณ เป็นกลไกการครองอำนาจนำ หรือกลไกรัฐตามกรอบแนวคิดของกริมชีนัน จะเริ่มที่การพิจารณาแนวคิดเรื่องกลไกทั้งสองก่อนเป็นลำดับแรก แล้วจึงจำแนกได้ว่า กลไกแต่ละชนิดประกอบด้วยอะไรบ้าง

แนวคิดเรื่องกลไกการครองอำนาจนำ และกลไกการใช้อำนาจรัฐ หรือกลไกรัฐ นับได้ว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งต่อกระบวนการสร้างภาวะการครองอำนาจนำให้เกิดขึ้นตามเป้าหมายของกลุ่ม/ชนชั้นผู้ดำเนินการสร้างภาวะครองอำนาจนำ

แนวคิดเรื่อง “กลไกการครองอำนาจนำ” นั้น เปรียบได้กับการทำหน้าที่เป็นสื่อกลางเพื่อถ่ายทอดอุดมการณ์ หรือระบบความคิด ความรู้ ความเชื่อ ค่านิยม ชุดหนึ่งๆ ตามที่กลุ่มผู้ดำเนินการสร้างภาวะครองอำนาจนำต้องการ เพื่อสื่อไปถึงประชาชนในชนชั้นต่างๆ เหนือ “พื้นที่ประชาสังคม” เพื่อให้เกิดความรู้สึกร่วมในการเห็นพ้องและยินยอมที่จะปฏิบัติตาม (Consent) ความต้องการของชนชั้นผู้ถ่ายทอดอุดมการณ์

นอกจากนี้กลไกการครองอำนาจนำยังทำหน้าที่รวม ไปถึงการสร้างจิตสำนึก (Conscious) ให้ชนชั้นผู้ถูกรอบงำมีความรู้สึกว่าผลประโยชน์ของชนชั้นตนนั้นได้รับการสนับสนุนอย่างจริงจัง

ชนชั้นปกครอง หรือชนชั้นผู้ดำเนินการสร้างภาวะครองอำนาจนำ โดยที่ชนชั้นผู้ถูกรอบงำไม่รู้สึกรู้หา หรือไม่สามารถตระหนักรู้ได้ว่าชนชั้นของคนนั้นถูกเอาเปรียบ หรือขูดรีดอย่างไร

กลไกการครองอำนาจนำ นี้ กล่าวได้ว่าจะเป็นสิ่งใดก็ได้ที่ทำหน้าที่ในการถ่ายทอด หรือส่งผ่านชุดความคิด^๑ จากด้านของกลุ่มผู้ดำเนินการสร้างภาวะครองอำนาจนำ ไปยังผู้คนในสังคม ไม่ว่าจะเป็ น พรรคการเมือง ปัญญาชน นโยบายของพรรคการเมือง/รัฐบาล สื่อมวลชนทุกประเภท สถาบันการศึกษา สถาบันครอบครัว สถาบันศาสนา การสร้างภาพ/การจัดการภาพลักษณ์ของฝ่ายผู้ดำเนินการสร้างภาวะสร้างภาวะการครองอำนาจนำ เป็นต้น

ขณะที่ “กลไกการใช้อำนาจรัฐ” นั้น จะถูกใช้เหนือ “พื้นที่สังคมการเมือง” โดยแตกต่างจากกลไกการครองอำนาจนำตรงที่ กลไกรัฐนั้น ไม่ได้เป็นกลไกที่ใช้สื่อสารเพื่อสร้างชุดของอุดมการณ์ตามที่ชนชั้นผู้ดำเนินการสร้างภาวะครองอำนาจนำต้องการ แต่กลไกรัฐนั้นเป็นกลไกที่ใช้อำนาจบังคับ เพื่อบังคับให้ประชาชนของชนชั้นต่างๆปฏิบัติ หรือไม่ปฏิบัติตามความต้องการของชนชั้นปกครองหรือผู้ดำเนินการสร้างการครองอำนาจนำ โดยที่ทุกคนในสังคมนั้น ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้

กลไกการใช้อำนาจรัฐจึงได้แก่ สิ่งใดๆก็ตามที่รัฐ หรือผู้ครองอำนาจนำสามารถนำมาใช้เหนือผู้คนในสังคมทุกชนชั้นเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายต่างๆตามต้องการ กลไกลักษณะนี้จะอาศัยอำนาจในการบังคับ เช่น กฎหมาย การใช้อำนาจศาล การใช้กำลังของกองทัพ และตำรวจ เป็นต้น

จากแนวความคิดเรื่องกลไกการครองอำนาจนำ และกลไกรัฐดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงได้จำแนกกลไกต่างๆที่รัฐบาลทักษิณได้นำมาใช้เป็นเครื่องมือหลักในการทำสงครามยึดพื้นที่ทางความคิด ตามมุมมองของผู้วิจัยได้ดังต่อไปนี้

4.3.2 กลไกต่างๆที่รัฐบาลทักษิณได้นำมาใช้ในการดำเนินการสร้างภาวะการครองอำนาจนำ

การนำเสนอในส่วนนี้เพียงเป็นการจำแนกกลไกการครองอำนาจนำ และกลไกรัฐที่รัฐบาลทักษิณ ได้นำมาใช้สร้างภาวะการครองอำนาจนำว่ามีกลไกหลักอะไรบ้างที่ถูกนำมาใช้

^๑ วณิช ปิยะกุลชัยเดช, “จากอุดมการณ์ที่ถูกวิพากษ์สู่การครองความเป็นใหญ่: การครองความเป็นใหญ่แบบกริมซี” ใน รัฐศาสตร์สาร, ดนศ วังศยานาวา, บรรณาธิการ (กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2550), หน้า 100-112.

กลไกการครองอำนาจนำ	กลไกรัฐ
<p>1. กลไกนโยบาย</p> <ul style="list-style-type: none"> - <u>นโยบายเชิงเศรษฐกิจ</u> - โครงการพักชำระหนี้เกษตรกร 3 ปี และการลดภาระหนี้ - โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ OTOP และธนาคารคนจน - ธนาคารประชาชน/ธนาคาร SMEs - จัดตั้งกองทุนหมู่บ้าน หมู่บ้านละ 1 ล้าน - นโยบายแปลงสินทรัพย์เป็นทุน - <u>นโยบายเชิงสังคม</u> - โครงการประกันสุขภาพถ้วนหน้า “30 รักษาทุกโรค” - โครงการบ้าน/คอมพิวเตอร์/แท็บเล็ต/อินเทอร์เน็ต และ โครงการอาหารอื่นๆ - การประกาศสงคราม 3 อย่างของรัฐบาล เพื่อเอาชนะ ความยากจน การทุจริต และ ยาเสพติดปราบปรามผู้มีอิทธิพล - จัดระเบียบสังคม - นโยบายแก้ไขปัญหาสังคมและความยากจนเชิงบูรณาการ (ลงทะเลเบียนคนจน) - นโยบายเหนือเมฆ SML - ปฏิรูปการศึกษา หนึ่งอำเภอ หนึ่งโรงเรียนในฝัน - Etc 	<p>1. การเพิ่มจำนวนที่นั่งในสภาผู้แทนราษฎรเพื่อ เนื่องการตรวจสอบ</p> <ul style="list-style-type: none"> - การดึงพรรคการเมืองอื่นมาเข้าร่วมรัฐบาล - การยุบรวมพรรค <p>2. ใช้ความเข้มแข็งให้เป็นประโยชน์ในการผ่านร่าง กฎหมาย</p> <ul style="list-style-type: none"> - การเร่งรัดตรากฎหมายปฏิรูประบบราชการ - และการตราพระราชกำหนดภายใต้สรรพสามิตกิจการโทรคมนาคม <p>3. การแทรกแซงองค์กรที่สัมพันธ์กับอำนาจรัฐ ต่างๆ</p> <ul style="list-style-type: none"> - องค์กรอิสระ ตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ 2540 - สื่อมวลชน - ระบบราชการ และกองทัพ
<p>2. การจัดการภาพลักษณ์ของผู้นำ (Leader's image)</p> <ul style="list-style-type: none"> - <u>มิวึลิตีทัศน์กว้างไกล</u> - แนวคิดแบบคิดใหม่ ทำใหม่/การเมืองแบบสร้างสรรค์ - การบริหารแบบบูรณาการ - กิ่นหนี IMF ก่อนกำหนด - APEC การประชุมสุดยอดผู้นำกลุ่มความ 	

<p>ร่วมมือทางเศรษฐกิจแห่งภาคพื้นเอเชีย แปซิฟิก 21 เขตเศรษฐกิจ</p> <ul style="list-style-type: none"> - รวมพลเดินแอโรบิก - <u>มีตัวตนเข้าถึงง่าย เรียบง่าย และเป็น กันเอง</u> - ภาพลักษณ์ดีคติน กินข้าวกับคนจน - กรม.สัตยูจร/ทัวร์นกขมิ้น/คำไทนอนนนั้น - การรวานแก้งน - อาจสามารถโมเดล - <u>มีภาวะผู้นำสูง</u> - เฝ้าสถานจุดไทยในกัมพูชา - การจัดการโรคซาร์ส และ ไข้หวัดนก - <u>เพื่อเบี่ยงเบนประเด็นความสนใจจาก สังคม</u> - ให้ลูกสาวคนเล็กทำงานพิเศษที่ McDonalds - ซีส โมสรฟุตบอล - พันนกระดาศ ปล่อยภาคได้ - กินไก่โซว์ 	
---	--

ตารางที่ 1: แสดงกลไกต่างๆที่รัฐบาลทักษิณได้นำมาใช้ในการดำเนินการสร้างภาวะการ
ครองอำนาจนำ

4.3.3 การทำสงครามยึดพื้นที่ทางความคิดด้วยกลไกการครองอำนาจนำ

ผู้วิจัยได้จำแนกการอธิบายการดำเนินการสร้างภาวะการครองอำนาจนำของรัฐบาลทักษิณ
ผ่านทางกลไกการครองอำนาจนำออกเป็น 2 กลไกหลักด้วยกันได้แก่ 1. กลไกนโยบาย และ 2. กล
การจัดการภาพลักษณ์ของผู้นำ

กลไกการครองอำนาจนำ

กลไกการครองอำนาจนำที่รัฐบาลทักษิณได้นำมาใช้เป็นกลไกหลักในการทำสงครามยึดพื้นที่ทางความคิดนั้นจำแนกได้เป็น 2 ประเภทหลักด้วยกันได้แก่ 1. นโยบายที่มีลักษณะประชานิยมที่สำคัญ และ 2. การจัดการภาพลักษณ์ของผู้นำ

ก. กลไกนโยบาย

1) นโยบายที่นำมาใช้ในการเลือกตั้งปี 2544

รัฐบาลทักษิณได้นำกลไกประเภทแรก คือ นโยบายที่นำมาใช้ในการเลือกตั้งปี 2544 มาเริ่มใช้ตั้งแต่ช่วงก่อนการครองอำนาจรัฐอย่างเป็นทางการ นั่นคือช่วงของการหาเสียงเลือกตั้ง ในช่วงปี 2543 ก่อนการเลือกตั้งทั่วไปวันที่ 6 มกราคม 2544 ซึ่งกลไกแรกสุดที่พรรคไทยรักไทยได้นำมาใช้ได้แก่ การประกาศแนวนโยบายของพรรคที่เรียกว่า “ประกาศวาระเร่งด่วน/วาระแห่งชาติ”¹⁰ ซึ่งมีแนวทางดังต่อไปนี้

1. พักชำระหนี้ให้กับเกษตรกรรายย่อยเป็นเวลา 3 ปี เพื่อใช้เวลาดังกล่าวฟื้นฟู และจัดโครงสร้างการผลิต โดยรัฐบาลจะแบกรับส่วนต่างของดอกเบี้ย หลังจากนั้นเกษตรกรจึงจะเริ่มใช้หนี้ปกติ
2. จัดตั้งกองทุนหมู่บ้าน หมู่บ้านละ 1 ล้านบาท เพื่อจัดให้มีกองทุนให้ความช่วยเหลือแก่ชุมชนและหมู่บ้าน ให้ประชาชนกู้ยืมไปประกอบอาชีพ สร้างชุมชนให้เข้มแข็ง
3. ตั้งสถาบันบริหารสินทรัพย์ หรือเอเอ็มซี เพื่อซื้อหนี้เสียที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ หรือ NPL จากธนาคารพาณิชย์ไปบริหารจัดการฟื้นฟูหนี้
4. ตั้งกองทุนประกันสุขภาพแห่งชาติ จัดสรรเงินเพื่อให้ประชาชนไม่ว่ารวยหรือจนสามารถรับการรักษาพยาบาลในสถานพยาบาลของรัฐและเอกชนในอัตราครั้งละ 30 บาท โดยจ่ายเงินสมทบเข้ากองทุนวันละ 3.50 บาท
5. แปรรูปรัฐวิสาหกิจ โดยการนำรัฐวิสาหกิจที่พัฒนาเป็นองค์กรมีอาชีพแล้วเข้าจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์
6. จัดตั้งกองทุนรวมทุนแห่งชาติและตั้งธนาคาร SMEs Bank เพื่อสนับสนุนการเติบโตของผู้ประกอบการใหม่

¹⁰ Thai Rak Thai Party Policy (เอกสารประชาสัมพันธ์), pp.8-19.

7. จัดตั้งธนาคารคนจน หรือ People Bank เพื่อสนับสนุนทุนก้อนแรกแก่ธุรกิจรายย่อย
คู่ค้าในอัตราดอกเบี้ยต่ำ โดยไม่ต้องใช้หลักทรัพย์ค้ำประกัน แต่มีบุคคลผู้ค้ำประกัน
8. จัดโครงการ “หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์” หรือ OTOP (One Tambon One Product)
พร้อมทั้งพัฒนาทักษะในการผลิตเพื่อให้ชุมชนสามารถสร้างรายได้และพึ่งตนเองได้
9. แก้ไขปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวกับการแก้ไขวิกฤติเศรษฐกิจ 11 ฉบับของรัฐบาลที่แล้ว
อาทิ กฎหมายล้มละลาย กฎหมายการประกอบอาชีพของคนต่างด้าว เป็นต้น
10. ประกาศสงครามกับคอร์รัปชัน ดำเนินการอย่างเฉียบขาดกับผู้บริหารภาครัฐทุกระดับ
ที่คอร์รัปชัน พร้อมปรับกระบวนการยุติธรรมและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้สามารถ
ดำเนินการเอาผิดได้อย่างรวดเร็ว เพื่อให้เห็นผลทันตา สำหรับคณะรัฐมนตรีในรัฐบาล
หากพบว่ามีกรทุจริตคอร์รัปชัน จะส่งปลดทันทีโดยไม่ต้องรอหลักฐาน
11. ต่อสู้ ขจัดยาเสพติด โดยการร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านเพื่อร่วมมือปราบปราม
ยาเสพติดบริเวณชายแดนอย่างต่อเนื่อง

กลไก “วาระเร่งด่วน/วาระแห่งชาติ” นี้เป็นอาวุธสำคัญในการสร้างคะแนนนิยมต่อ
ประชาชนคนไทยดังเห็นได้จากการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนโดยสวนดุสิตโพล¹¹ ก่อนการ
เลือกตั้งทั่วไปเป็นเวลา 2 เดือน พบว่าประชาชนส่วนใหญ่ถึง ร้อยละ 42.76 ให้ความนิยมชมชอบ
พรรคไทยรักไทยเป็นอันดับหนึ่ง โดยที่พรรคประชาธิปัตย์ได้รับคะแนนนิยมร้อยละ 34.02 เท่านั้น

หลังจากที่ได้ใช้กลไก “วาระเร่งด่วน/วาระแห่งชาติ” เป็นอาวุธแรกในการเตรียมทำ
สงครามยึดพื้นที่ทางความคิดแล้ว พรรคไทยรักไทยยังอาศัยกลไกการครองอำนาจนำประเภทอื่นๆ
ควบคู่ไปกับกลไกเงิน โฆษณาคู่ ซึ่งจะได้กล่าวถึงในหัวข้อถัดไป

จากการใช้กลไกเงิน โฆษณาคู่ไปกลไกการครองอำนาจนำชนิดอื่น กอปรกับปัจจัย
เสริมหลายประการ เช่น กระแสการเบื่อการเมืองแบบเก่า นักการเมืองหน้าเดิม หรือการต้องการ
ลองทางเลือกใหม่ของประชาชน ส่งผลให้พรรคไทยรักไทยได้รับชัยชนะอย่างถล่มทลาย

หลังจากที่ได้รับชัยชนะในการเลือกตั้งทั่วไป พรรคไทยรักไทยในฐานะแกนนำเสียงข้าง
มากก็ได้ให้กำเนิด “รัฐบาลทักษิณ” ขึ้น โดยมี พ.ต.ท. ดร.ทักษิณ ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรีคนที่ 23
ของประเทศไทย พร้อมกับมีฝ่ายบริหารประกอบด้วยรัฐมนตรีรวม 36 คน

รัฐบาลทักษิณได้เริ่มต้นบริหารประเทศอย่างเป็นทางการนับตั้งแต่ที่ได้แถลงนโยบายต่อ
สภาผู้แทนราษฎรเมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2544 โดยได้เริ่มนำนโยบายต่างๆที่ได้หาเสียงไว้ในช่วง
ก่อนการเลือกตั้งมากำหนดเป็นนโยบาย และเริ่มนำไปปฏิบัติ

¹¹ ดู สวนดุสิตโพล “ความนิยม ต่อ “พรรคการเมือง” และ “หัวหน้าพรรคการเมือง” ของผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งทั่วประเทศก่อน
“ชุมสภา” [Online]. แหล่งที่มา: http://dusitpoll.dusit.ac.th/2543/2543_077.html [15 มกราคม 2550]

ตลอดระยะเวลา 4 ปีแรกของการครองอำนาจของรัฐบาลทักษิณ ในฐานะที่ถูกมองเป็น “กลุ่มผู้ดำเนินการสร้างภาวะครองอำนาจนำ” ภายใต้กรอบแนวคิดในงานวิจัยชิ้นนี้ นั้นได้มีการแสดงออกให้เห็นถึงการดำเนินการที่จะยึดกุมอำนาจเหนือสังคมการเมืองไทยให้ได้อย่างเบ็ดเสร็จสมบูรณ์ ทั้งในด้านการเมือง ธุรกิจ และชีวิตจิตใจของผู้คนในสังคมผ่านทางกลไกนโยบายต่างๆ โดยผู้วิจัยสามารถจำแนกได้เป็น 2 ประเภทหลักคือ นโยบายเชิงเศรษฐกิจ และนโยบายเชิงสังคม

2) การกำหนดนโยบายในช่วงของการครองอำนาจ

- นโยบายเชิงเศรษฐกิจ

สถานะเศรษฐกิจไทยก่อนการเข้าครองอำนาจของรัฐบาลทักษิณนั้นเป็นช่วงที่ภาวะเศรษฐกิจเพิ่งจะเริ่มฟื้นตัว¹² จากวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจครั้งใหญ่ในปี 2540 ดังนั้นประเด็นปัญหาเศรษฐกิจจึงเป็นประเด็นเร่งด่วนที่รัฐบาลทักษิณถูกตั้งความหวังไว้จากประชาชนส่วนใหญ่เป็นอย่างสูง

ปัจจัยเรื่องเศรษฐกิจเป็นปัจจัยสำคัญอันดับแรกต่อการดำรงชีพของประชาชนทุกคน ดังนั้นความคาดหวังที่มีต่อการจัดการปัญหาเศรษฐกิจของรัฐบาลทุกรัฐบาลจึงมีอยู่ในระดับสูง และเป็นปัจจัยชี้วัดได้ว่ารัฐบาลชุดนั้นๆจะสามารถครองใจผู้คนส่วนใหญ่ได้หรือไม่ รัฐบาลนั้นจะต้องมีความสามารถในการจัดการกับปัญหาทางเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน

กลไกการครองอำนาจนำที่เป็นนโยบายเชิงเศรษฐกิจ จึงเป็นกลไกหลักที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการสร้างความพึงพอใจให้กับผู้คนส่วนใหญ่ ด้วยเหตุนี้รัฐบาลทักษิณจึงได้มีการนำเสนอ และบังคับใช้นโยบายเศรษฐกิจในแบบฉบับของตนเอง ที่ถูกขนานภายหลังว่า “ทักษิโณมิกส์”¹³ หลายนโยบายด้วยกัน

นโยบายเศรษฐกิจแบบฉบับของรัฐบาลทักษิณในยุคแรกของการครองอำนาจนั้นเป็นลักษณะของการกระตุ้นเศรษฐกิจแบบคู่ขนาน (Dual Track Policy) ในด้านหนึ่งคือมุ่งที่การกระตุ้นเศรษฐกิจภายในที่ฝืดเคืองเพราะประชาชนยังไม่กล้าใช้จ่ายเพราะความไม่มั่นใจในระบบเศรษฐกิจ ในด้านนี้รัฐบาลทักษิณจึงเน้นการกระตุ้นการบริโภคของประชาชน และส่งเสริมการลงทุนของ

¹² ในปี 2540 ซึ่งเป็นปีที่เกิดวิกฤตเศรษฐกิจมีอัตราการว่างงานได้ประชากรเฉลี่ยต่อหัวอยู่ที่ 51,360 ขณะที่ในปี 2544 มีอัตราว่างได้ประชากรเฉลี่ยต่อหัวอยู่ที่ 53,982 บาท และปี 2540 มีผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติเป็นจำนวน 4,732,610 ล้านบาท ขณะที่ปี 2544 นั้นมีผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติเป็นจำนวน 5,133,502 ล้านบาท ที่มา: ราชได้ประชาชาติของประเทศไทย ฉบับพ.ศ. 2547 [Online]. แหล่งที่มา: http://www.nesdb.go.th/econSocial/macro/NAD/2_ni/ni_1997-2004/NI_1993-%202004.zip [16 มกราคม 2550]

¹³ Pasuk Phongpaichit and Chris Baker, *Thaksin The Business of Politics in Thailand*, (Chiangmai: Silkorm Books, 2004), pp.99-133.

ผู้ประกอบการรายย่อยทั้งขนาดเล็ก และขนาดกลาง เพื่อให้เกิดการหมุนเวียนของเงิน ส่งผลให้เกิด การจ้างงานเพิ่มขึ้น มีการบริโภคมากขึ้น และจับจ่ายใช้สอยมากขึ้นจนนำไปสู่การหมุนเวียนของ กระแสเงิน ทำให้ระบบเศรษฐกิจฟื้นตัว

ขณะที่อีกด้านหนึ่งของแนวนโยบายเศรษฐกิจแบบคู่ขนานนั้นจะเน้นที่การลงทุน ภาคอุตสาหกรรม และการส่งออกขนาดใหญ่กับต่างชาติ เป็นหลัก และดำเนินแนวทางการบริหาร เศรษฐกิจแบบเสรีนิยมใหม่ในเวลาต่อมา ดังเห็นได้จากการทำข้อตกลงการค้าเสรีแบบทวิภาคี (Free Trade Agreement; FTA) กับหลายๆประเทศ เช่น จีน ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ สหรัฐอเมริกา และการแปรรูปรัฐวิสาหกิจที่สำคัญ เช่น การแปรรูปการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย การสื่อสารแห่งประเทศไทย ฯลฯ และความพยายามที่จะแปรรูปการไฟฟ้าฝ่ายผลิต (กฟผ.) เป็นต้น

ด้านการกระตุ้นเศรษฐกิจภายในนั้น รัฐบาลทักษิณเลือกใช้กลไกเพื่อครองใจผู้คนด้วย นโยบาย โครงการพักชำระหนี้เกษตรกร 3 ปี และการลดภาระหนี้ จัดตั้งกองทุนหมู่บ้าน หมู่บ้านละ 1 ล้าน ธนาคารคนจน/ธนาคารประชาชน ธนาคาร SMEs นโยบายแปลงสินทรัพย์เป็นทุน โครงการ หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ OTOP

โครงการพักชำระหนี้เกษตรกร 3 ปี และการลดภาระหนี้ เป็นนโยบายที่รัฐบาลทักษิณได้ นำมาใช้เป็นกลไกแรกๆ ในการครองใจเกษตรกรซึ่งเป็นฐานเสียงสำคัญในชนบท¹⁴ โดยได้ ดำเนินการผ่านธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.) โดยให้เกษตรกรสามารถ เลือกที่จะชำระหนี้ 3 ปีโดยไม่เสียดอกเบี้ย หรือเลือกลดภาระหนี้ โดยที่ในช่วงพักชำระหนี้ นั้น รัฐบาลได้เข้าไปช่วยเกษตรกรในการปรับ โครงสร้างหนี้ และฟื้นฟูอาชีพ¹⁵

นอกจากการพักชำระหนี้เกษตรกรเป็นเวลา 3 ปีแล้ว อีกกลไกหนึ่งที่ซื้อใจเกษตรกร ได้ก็คือ การลดภาระหนี้ให้แก่เกษตรกรรายย่อย มาตรการดังกล่าวเป็นการลดภาระหนี้ให้กับเกษตรกรด้วย วิธีการต่างๆ ได้แก่ การลดภาระดอกเบี้ยลงร้อยละ 3 ให้แก่เกษตรกรที่เป็นสมาชิก ธกส. ที่มีหนี้ไม่ เกิน 100,000 บาท เพื่อเป็นการจูงใจให้เกษตรกรที่มีค้างชำระส่งชำระหนี้คืนแก่ ธกส. ทำให้มีทุน หมุนเวียนเพื่อช่วยเหลือสมาชิกเพิ่มขึ้น¹⁶

นอกวิธีการลดดอกเบี้ยลง ยังใช้วิธีการอื่นเพื่อช่วยให้เกษตรกรสามารถชำระหนี้ได้ด้วย วิธีการปรับ โครงสร้างหนี้ใหม่ ขยายระยะเวลาการชำระเงินคืนออกไปไม่เกินวันที่ 31 มีนาคม 2555 โดยไม่คิดดอกเบี้ย และรัฐบาลยังได้ร่วมมือกับสถาบันการเงินซึ่งเป็นเจ้าหนี้ของเกษตรกรที่เป็น

¹⁴ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่ภาคอีสานซึ่งเป็นพื้นที่ที่รัฐบาลทักษิณมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนมาก ถึง 129 เสียง จากทั้งหมด 138 เสียง (รวมเสียงจากพรรคร่วมรัฐบาล และพรรคการเมืองที่ยุบรวมพรรคเข้ากับพรรคไทยรักไทยแล้ว) ดู คู่มือเลือกตั้ง 48 อนาคตประเทศไทย, (กรุงเทพฯ: มติชน, 2548), หน้า 75.

¹⁵ คณะกรรมการจัดทำรายงานแสดงผลการดำเนินงานของคณะรัฐมนตรีตามแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ, 4 ปีซ่อมประเทศไทย เพื่อคนไทย โดยรัฐบาลพันตำรวจโททักษิณ ชินวัตร (ปี 2544-2548), (มปท.: มปท., มปท.), หน้า 14-15.

¹⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 15-16.

สมาชิก กองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร เพื่อชะลอการดำเนินคดีหรือการบังคับคดีกับสมาชิกเป็นการชั่วคราวจนกว่าการเจรจาปรับ โครงสร้างหนี้จะเสร็จ¹⁷

นโยบายพักชำระหนี้และลดภาระหนี้ให้แก่เกษตรกรเป็นกลไกแรกๆที่ผู้วิจัยมองว่า รัฐบาลทักษิณ ได้นำมาใช้เพื่อครองใจกลุ่มเกษตรกรก่อนเป็นอันดับแรก ในลำดับถัดมาจึงเริ่มที่จะใช้กลไกเชิงนโยบายที่มุ่งครองใจผู้คนในภาคการผลิตอื่นๆมากขึ้น โดยเฉพาะในภาคการค้าและบริการ ด้วยการกำหนดคนนโยบาย “จัดหาแหล่งเงินทุนเพื่อเพิ่มรายได้”¹⁸ ซึ่งดำเนินการผ่านทางนโยบายต่างๆ ได้แก่ การจัดตั้งกองทุนหมู่บ้าน หมู่บ้านละ 1 ล้านบาท จัดตั้งธนาคารคนจน/ธนาคารประชาชน ธนาคาร SMEs และนโยบายแปลงสินทรัพย์เป็นทุน

กองทุนหมู่บ้าน เป็นกองทุนที่รัฐบาลทักษิณ ได้ให้เหตุผลถึงการจัดตั้งว่า เป็นกองทุนที่จัดตั้งขึ้นเพื่อส่งเสริมกระบวนการพึ่งพาตนเองของหมู่บ้าน และชุมชนเมืองในด้านการเรียนรู้ การสร้างและการพัฒนาความคิดริเริ่ม รวมถึงการแก้ปัญหาด้านเศรษฐกิจ และสังคม ด้วยการจัดระบบบริหารเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านด้วยตนเอง ด้วยวงเงินหมู่บ้านละ 1 ล้านบาท

นโยบายกองทุนหมู่บ้านนี้ในตอนต้นนั้นเรียกกันว่า กองทุนหมุนเวียนสำหรับเมืองและชนบท จำนวนเงินที่ 1 ล้านบาทที่ให้กับหมู่บ้านต่างๆจำนวนเกือบ 7,000 หมู่บ้านนี้อาจเรียกได้อีกชื่อว่าเป็น โครงการให้กู้แบบหมุนเวียน โครงการนี้มีลักษณะเฉพาะ ไปที่การตั้งเป้าหมายไปที่การกระตุ้นเศรษฐกิจที่อยู่ในชนบท โดยที่ผู้นำหมู่บ้าน และธนาคารจะเป็นผู้พิจารณา โครงการและจัดสรรเงินกู้ที่คิดดอกเบี้ย 4% ขณะที่ถ้ากู้ยืมเงินจากธนาคารพาณิชย์ปกติในด้านการเกษตรจะคิดดอกเบี้ยอัตรา 5-8% และให้สมาชิกหมู่บ้านเป็นผู้ค้ำประกันกันเอง วัตถุประสงค์ของนโยบายนี้คือ เพื่อเป็นการเพิ่มผลิตภาพ และมูลค่าส่วนเพิ่มที่จะเกิดจากกิจกรรมต่างๆที่สมาชิกคิดทำกันขึ้นมา เงินทุนจำนวนนี้อาจกู้โดยบุคคล ครุว์เรือน หรือกลุ่มเพื่อการก่อตั้งธุรกิจรายย่อยก็ได้¹⁹

ส่วน ธนาคารประชาชน นั้นเป็นแหล่งเงินทุนอีกแหล่งหนึ่งที่รัฐบาลทักษิณจัดให้มีขึ้นเพื่อสร้างโอกาสให้ประชาชนที่มีรายได้น้อยที่ต้องการประกอบอิสระแต่ขาดแคลนเงินทุนสามารถกู้เงินได้แทนการพึ่งพาเงินกู้นอกระบบ²⁰ รัฐบาลทักษิณถือว่าธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมมีบทบาทสำคัญมาก เพราะว่ามีธุรกิจระดับนี้มีสัดส่วนประมาณ 40-50%ของผลผลิตทั้งหมดภายในประเทศ (GDP) เป็นสัดส่วน 38% ของมูลค่าการส่งออก และ 69%²¹ ของแรงงานทั้งหมดในประเทศ การที่

¹⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 16.

¹⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 17.

¹⁹ ฉัตรชัย พูลเจริญ, “วิวัฒนาการและชะตากรรมของทักษิณโมเดล” ใน ทางออกไทยยุคทักษิณกินเมือง, จุไรรัตน์ แสนใจรักษ์, บรรณาธิการ (กรุงเทพฯ: สถาบันวิดิทรรศน์, 2548), หน้า 94-95.

²⁰ คณะกรรมการจัดทำรายงานแสดงผลการดำเนินการของคณะรัฐมนตรีตามแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ, 4 ปีซ่อมประเทศไทย เพื่อคนไทย โดยรัฐบาลพันตำรวจโททักษิณ ชินวัตร (ปี 2544-2548), หน้า 17.

²¹ ข้อมูลจาก ฉัตรชัย พูลเจริญ, “วิวัฒนาการและชะตากรรมของทักษิณโมเดล” ใน ทางออกไทยยุคทักษิณกินเมือง, จุไรรัตน์ แสนใจรักษ์, บรรณาธิการ (กรุงเทพฯ: สถาบันวิดิทรรศน์, 2548), หน้า 94-95.

รัฐบาลทักษิณเลือกให้ความสำคัญกับธุรกิจกลุ่มนี้เพราะมองว่ามีศักยภาพที่จะปรับเปลี่ยนตามการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ต่างๆ ได้ง่าย และรวดเร็ว และมีศักยภาพพอในการสร้างนวัตกรรมการผลิตได้ด้วย

เช่นเดียวกับอีกกลไกหนึ่งคือ นโยบายการแปลงสินทรัพย์เป็นทุน ซึ่งช่วยให้เกษตรกรสามารถเข้าถึงแหล่งทุนได้โดยการนำสินทรัพย์อันได้แก่สิทธิในการครอบครองที่ดินทำกินไปใช้เป็นหลักทรัพย์ค้ำประกันเงินกู้ได้²²

นโยบายการแปลงสินทรัพย์เป็นทุนนั้น เป็นนโยบายที่พยายามนิยามและจัดชั้นของทรัพย์สินเสียใหม่เพื่อใช้เป็นเอกสารแสดงสิทธิตามกฎหมายและใช้เป็นหลักประกันเงินกู้ได้ นโยบายนี้มีแนวคิดหลักว่าทรัพย์สินต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นกรรมสิทธิ์ที่ดิน ทรัพย์สินทางปัญญา ทรัพย์สินที่เป็นเครื่องจักร ฯลฯ สามารถนำมาทำให้อุถูกกฎหมายเพื่อใช้เป็นหลักประกันในการเข้าถึงแหล่งทุนได้ ซึ่งน่าจะเหมาะสมกับผู้มีรายได้น้อยโดยตรง

แนวคิดเรื่องการแปลงสินทรัพย์เป็นทุนนั้นนำมาจากนักเศรษฐศาสตร์ชาวเปรู ชื่อ Hernando De Soto ซึ่งเขาเป็นผู้ค้นพบว่าประชาชนส่วนใหญ่ในประเทศด้อยพัฒนานั้นถือทรัพย์สินในรูปแบบที่ใช้ประโยชน์อะไรไม่ได้ เช่นกรรมสิทธิ์และแพงลอยที่ไม่มีหลักฐานแสดงความเป็นเจ้าของตามกฎหมาย และไม่อาจจะใช้เพื่อเป็นหลักประกันในการเข้าถึงแหล่งทุนได้ ทำให้กรรมสิทธิ์ที่มีนั้นไม่อาจเปลี่ยนเป็นทุน หรือซื้อขายกับผู้อื่นได้²³

กลไกเชิงนโยบายเศรษฐกิจอีกนโยบายหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการทำสงครามยึดพื้นที่ทางความคิดก็คือ โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (One Tambon One Product : OTOP) หรือ โอท็อป ซึ่งรัฐบาลทักษิณได้ให้เหตุผลถึงการจัดให้มีโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์นี้ขึ้นมาว่า²⁴ 1) เพื่อให้แต่ละชุมชนได้ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาสินค้าโดยรัฐพร้อมที่จะเข้าช่วยเหลือในด้านความรู้สมัยใหม่ และการบริหารจัดการเพื่อเชื่อมโยงสินค้าจากชุมชนสู่ตลาดทั้งในประเทศและต่างประเทศด้วยระบบร้านค้าเครือข่ายและอินเทอร์เน็ต หรือกล่าวได้ว่าเป็นการเชื่อมโยงรากหญ้ากับเวทีโลกเข้าด้วยกัน และ 2) เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนกระบวนการพัฒนาท้องถิ่น สร้างชุมชนให้เข้มแข็ง พึ่งตนเองได้ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการสร้างรายได้ด้วยการนำทรัพยากร ภูมิปัญญาในท้องถิ่นมาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์และบริการที่มีคุณภาพ มีจุดเด่นและมูลค่าเพิ่ม เป็นที่ต้องการของตลาด ทั้งในและต่างประเทศ

²² คณะกรรมการจัดทำรายงานแสดงผลการดำเนินงานของคณะรัฐมนตรีตามแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ, 4 ปีซ้อนประเทศไทย เพื่อคนไทย โดยรัฐบาลพันตำรวจโททักษิณ ชินวัตร (ปี 2544-2548), หน้า 18-19.

²³ ฉัตรชัย พูลเจริญ, "วิวัฒนาการและชะตากรรมของทักษิณโมเดล" ใน ทางออกไทยยุคทักษิณกินเมือง, จุฬารัตน์ แสงใจรักษ์, บรรณาธิการ (กรุงเทพฯ: สถาบันวิถึทรรศน์, 2548), หน้า 97.

²⁴ <http://www.thaitambon.com/OTOP/Info/Info1A.htm> [2 กุมภาพันธ์ 2550]

เป้าหมายของโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์นี้ก็คือ 1) มุ่งสร้างงาน สร้างรายได้ แก่ชุมชน 2) สร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชน ให้สามารถคิดเอง ทำเอง ในการพัฒนาท้องถิ่น 3) ส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น และ 4) ส่งเสริมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์²⁵

- นโยบายเชิงสังคม

นอกจากการให้ความสำคัญก่อนนโยบายเศรษฐกิจแล้ว ผู้วิจัยมองว่า นโยบายเชิงสังคมนั้นก็ เป็นกลไกเชิงนโยบายหนึ่งที่มีความสำคัญในการเป็นอาวุธที่ใช้เพื่อครองใจผู้คนได้ไม่แพ้กัน

นโยบายเชิงสังคมที่รัฐบาลทักษิณนำมาใช้เป็นอาวุธในสงครามยึดพื้นที่ทางความในสมัยแรกของการครองอำนาจนั้น เริ่มต้นที่การให้ความสำคัญกับ โครงการ 30 บาทรักษาทุกโรค²⁶ ซึ่งเป็นโครงการที่รัฐบาลได้นำมาปฏิบัติตามแนว นโยบายสร้างหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า เพื่อลดรายจ่ายโดยรวมของประชาชนในการดูแลรักษาสุขภาพ โดยเสียค่าใช้จ่ายเพียงครั้งละ 30 บาท และสร้างโอกาสในการเข้าถึงบริการสาธารณสุขที่ได้มาตรฐานอย่างทั่วถึง และเท่าเทียมกัน²⁷

นโยบายเชิงสังคมในด้านอื่นที่รัฐบาลทักษิณได้นำมาใช้เป็นกลไกหลักในการทำสงครามยึดพื้นที่ทางความคิดเพื่อสร้างภาวะการครองอำนาจนำเหนือพื้นที่ประชาสังคมคือ การประกาศแนวนโยบายการ ทำสงคราม 3 อย่าง ของรัฐบาลทักษิณ ได้แก่ การต่อสู้เพื่อเอาชนะ ความยากจน ยาเสพติด และการทุจริต

การทำสงครามอย่างแรกจากทั้งหมด 3 อย่างนั้น คือ การต่อสู้เพื่อเอาชนะความยากจน ซึ่งได้มีการดำเนินการควบคู่ไปกับนโยบายเศรษฐกิจต่างๆ ได้แก่ โครงการพักชำระหนี้เกษตรกร 3 ปี และการลดภาระหนี้ จัดตั้งกองทุนหมู่บ้าน หมู่บ้านละ 1 ล้านบาทคนจน/ธนาคารประชาชน ธนาคาร SMEs นโยบายแปลงสินทรัพย์เป็นทุน และโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ OTOP

นอกเหนือไปจากการดำเนินการเพื่อเอาชนะความยากจนผ่านกลไกนโยบายเศรษฐกิจแล้ว รัฐบาลทักษิณยังได้ทำสงครามยึดพื้นที่ทางความคิดกับประชาชนอย่างรอบด้านด้วยการใช้กลไกนโยบายเชิงสังคมควบคู่กันไปด้วย

นโยบายเชิงสังคมของรัฐบาลทักษิณที่มุ่งเอาชนะความยากจน ได้แก่ นโยบายแก้ไขปัญหาสังคมและความยากจนเชิงบูรณาการ หรือการจัดให้มี การลงทะเบียนคนจน ซึ่งเป้าหมายหลักของ

²⁵ เรื่องเดียวกัน.

²⁶ โครงการ 30 บาทรักษาทุกโรคนี้นั้นเป็นนโยบายที่ประชาชนชื่นชมมากที่สุดเป็นอันดับสองรองจากนโยบายจัดระเบียบสังคมในช่วงระยะแรกในการครองอำนาจของรัฐบาลทักษิณ ดู สวนดุสิต โพล “1 ปี “รัฐบาลทักษิณ” [Online]. แหล่งที่มา: http://dusitpoll.dusit.ac.th/2545/2545_018.html [15 มกราคม 2550]

²⁷ คณะกรรมการจัดทำรายงานแสดงผลการดำเนินการของคณะรัฐมนตรีตามแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ, 4 ปีซ่อมประเทศไทย เพื่อคนไทย โดยรัฐบาลพันตำรวจโททักษิณ ชินวัตร (ปี 2544-2548), หน้า 29.

นโยบายนี้ก็คือ การจัดการความยากจนให้หมดสิ้นไปจากประเทศไทยภายในปี 2551 โดยการมุ่งเพิ่ม รายได้ ลดค่าใช้จ่าย และขยายโอกาสให้แก่ประชาชน²⁸

ส่วนวัตถุประสงค์ของ “การจดทะเบียน/ลงทะเบียน” เพื่อแก้ไขปัญหาสังคมและความ ยากจนนั้น คือ เป็นการรวบรวมข้อมูลความเดือดร้อนของประชาชนเพื่อให้รัฐบาลใช้ในการแก้ไขปัญหา ทั้งในระดับปัจเจกบุคคล และระดับภาพรวม นอกจากนี้ยังเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชน ได้มีส่วนร่วมในการชี้ประเด็นปัญหา และเข้ามามีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ ตรวจสอบข้อมูล ตลอดจนร่วมวางแผนเพื่อแก้ไขปัญหา ภายใต้อาสาสมัครช่วยเหลือ อย่างเอื้ออาทรของทุกภาค ส่วนในสังคม เพื่อเป้าหมายให้ประชาชนคนไทยมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์²⁹

กลุ่มเป้าหมายของนโยบายนี้ ประกอบไปด้วยผู้ประสบปัญหาใน 7 เรื่องด้วยกัน ได้แก่

- 1) ปัญหาที่ดินทำกิน ให้จดทะเบียนเป็นรายครัวเรือน โดยเก็บข้อมูลจากหัวหน้าครัวเรือน หรือผู้แทนคนใดคนหนึ่งที่ได้รับมอบหมาย
- 2) ปัญหาคนเร่ร่อน ให้จดทะเบียนเป็นรายบุคคล
- 3) ปัญหาผู้ประกอบการอาชีพผิดกฎหมาย ให้จดทะเบียนเป็นรายบุคคล
- 4) การให้ความช่วยเหลือนักเรียน/นักศึกษา ให้มีรายได้จากอาชีพที่เหมาะสมให้จดทะเบียนเป็นรายบุคคล โดยกระทรวงศึกษาธิการรับผิดชอบดำเนินการในปัญหานี้
- 5) ปัญหาการถูกหลอกลวง ให้จดทะเบียนเป็นรายบุคคล
- 6) ปัญหาหนี้สินภาคประชาชน ให้จดทะเบียนเป็นรายบุคคล
- 7) ปัญหาที่อยู่อาศัยของคนจน ให้จดทะเบียนเป็นรายบุคคล

นโยบายแก้ไขปัญหาสังคมและความยากจนเชิงบูรณาการด้วยการลงทะเบียน/จดทะเบียน คนจนนี้มีประชาชนเข้าร่วมลงทะเบียนแจ้งปัญหาของตนกว่า 8 ล้านคน รวมประเด็นปัญหามากกว่า 12 ล้านปัญหาด้วยกัน³⁰

การทำสงครามเพื่อเอาชนะยาเสพติด เป็นหนึ่งในสงคราม 3 อย่างที่สามารถครองใจผู้คน ได้เช่นกัน โดยที่รัฐบาลทักษิณได้ประกาศทำสงครามกับยาเสพติดเมื่อวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2546 เนื่องมาจากการแพร่ระบาดของยาเสพติดกระจายอยู่ทุกจังหวัดของประเทศไทย ด้วยเหตุนี้รัฐบาล ทักษิณจึงมีมาตรการในการจัดการขั้นเด็ดขาดด้วยแนวคิดที่ว่า “ผู้ค้าต้องได้รับการลงโทษ ผู้เสพยา

²⁸ แนวทางการจดทะเบียนเพื่อแก้ไขปัญหาสังคมและความยากจนเชิงบูรณาการ. 2546. กรุงเทพฯ : กระทรวงมหาดไทย.

²⁹ แนวทางการจัดเวทีประชาคมเพื่อตรวจสอบยืนยันความถูกต้องของข้อมูลผู้จดทะเบียนปัญหาสังคมและความยากจนเชิงบูรณาการ. 2547. กรุงเทพฯ : กระทรวงมหาดไทย.

³⁰ ข้อมูลจากกระทรวงการคลัง ณ วันที่ 15 กันยายน 2547 อ้างถึงใน คณะกรรมการจัดทำรายงานแสดงผลการดำเนินการ ของคณะรัฐมนตรีตามแผนนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ. 4 ปีพร้อมประเทศไทย เพื่อคนไทย โดยรัฐบาลพันตำรวจโททักษิณ ชินวัตร (ปี 2544-2548), หน้า 28.

ต้องได้รับการรักษา³¹ ซึ่งนับจากที่ได้ดำเนินการด้วยระยะเวลาเพียงไม่กี่เดือน ก็พบว่าการแพร่ระบาดของยาเสพติดได้ลดระดับความรุนแรงลง โดยได้มีการจับกุมผู้ค้า ผู้ผลิต และผู้เสพมากกว่า 5 แสนคดี³²

นโยบายเชิงสังคมถดถูที่สำคัญและครองใจผู้คนไม่แพ้กันคือ นโยบายจัดระเบียบสังคม³³ ซึ่งนโยบายการจัดระเบียบสังคมของรัฐบาลทักษิณนั้น ได้ถูกนำมาใช้ในช่วงต้นของการครองอำนาจ กล่าวคือมีการให้ความสำคัญมากในช่วงปีแรกของการบริหารประเทศ (พ.ศ. 2544) โดยการบริหารผิดชอบของร.ค.อ.ประจักษ์ เปี่ยมสมบูรณ์ ในฐานะ ประธานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด และดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยในขณะนั้น

นโยบายจัดระเบียบสังคมนั้นเป็นแผนย่อยในยุทธศาสตร์ เพื่อประกาศสงครามกับยาเสพติดของรัฐบาล โดยมีที่มาจากการประชุมเชิงปฏิบัติการ (Work Shop) ระหว่างวันที่ 10-11 มีนาคม 2544 ณ จังหวัดเชียงราย โดยได้กำหนดอำนาจหน้าที่ที่ต้องดำเนินงาน 4 เรื่องคือ

1. แก้กฎหมายเดิม
2. ออกกฎหมายใหม่
3. สร้างเอกภาพในกระบวนการยุติธรรม
4. ดำเนินการเกี่ยวกับสังคม ซึ่งต่อมาได้ขยายความออกเป็น นโยบายจัดระเบียบสังคม

ดังนั้น นโยบายจัดระเบียบสังคมจึงเป็นส่วนย่อย 1 ใน 4 ข้อยุทธศาสตร์การประกาศสงครามกับยาเสพติดของรัฐบาล ที่นอกจากจะตัดเส้นทางลำเลียงยาเสพติดทั้งในประเทศและตามแนวชายแดนแล้ว ยังมุ่งเป้าหมายทำลายจุดปล่อย หรือตลาดจำหน่ายยาเสพติด 3 พื้นที่สำคัญ คือ โรงงาน โรงเรือน และสถานบริการ ซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของกระทรวงมหาดไทย

นโยบายจัดระเบียบสังคมได้ส่งผลกระทบต่อผู้ประกอบการสถานบริการทั้งนี้เพราะระเบียบขั้นตอนในการขออนุญาตเปิดสถานบริการเข้มงวดมากขึ้น มีการควบคุมเรื่องเวลาเปิด-ปิดอย่างเคร่งครัด และมีการเข้าตรวจค้นจากเจ้าหน้าที่ของกระทรวงมหาดไทยอยู่เป็นประจำ นอกจากนี้ยังมีการควบคุมสถานที่ (Zoning) ในการเปิดสถานบริการอีกด้วย แต่ขณะเดียวกัน นโยบายจัดระเบียบสังคมนี้อีกได้รับการสนับสนุนเป็นอย่างดีจากประชาชนในสังคม³⁴ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มผู้ปกครองที่เป็นห่วงบุตรหลานของคนนั่นเอง

³¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 30.

³² เรื่องเดียวกัน.

³³ ดู http://www.mahadthai.com/html/zoning_detail01.html [22 มกราคม 2550] และ

<http://www.mahadthai.com/html/planzoning.html> [22 มกราคม 2550]

³⁴ ดังเห็นได้จากประชาชนกว่าร้อยละ 54.24 นั้นเห็นด้วยกับการจัดระเบียบสังคมพร้อมกับให้ความสนับสนุนด้วย ขณะที่เห็นด้วยเพียงอย่างเดียว ร้อยละ 32.56 ในปี 2544 ดู สวนดุสิต โพล "ภาพรวมการจัดระเบียบสังคม" ในสาขา "ประชาชน" [Online]. แหล่งที่มา: http://dusitpoll.dusit.ac.th/2544/2544_096.html [22 มกราคม 2550]

โครงการเอื้ออาทรต่างๆ ก็เป็นนโยบายเชิงสังคมอีกชนิดหนึ่งที่ครองใจประชาชนคนไทย โดยเฉพาะคนจนเป็นอย่างมาก รัฐบาลทักษิณได้ดำเนินนโยบายเอื้ออาทรในหลายโครงการด้วยกัน โดยมีจุดเริ่มจากโครงการ บ้านเอื้ออาทร เพื่อแก้ไขปัญหาขาดแคลนที่อยู่อาศัยของประชาชนซึ่งมีจำนวนเกือบ 2 ล้านคนที่ไม่มียาอาศัยอยู่เป็นของตนเอง จึงได้จัดให้มีการสร้างบ้านที่ราคาถูกให้ประชาชนที่มีรายได้น้อย ได้มีโอกาสมีบ้านเป็นของตนเองได้ นอกจากนี้รัฐบาลทักษิณดำเนินนโยบาย บ้านมั่นคง ควบคู่กันไปกับโครงการบ้านเอื้ออาทรด้วย โดยที่โครงการบ้านมั่นคงนั้นเป็นโครงการพัฒนาที่อยู่อาศัยให้แก่คนจนในชุมชนแออัดทั่วประเทศ เพื่อแก้ปัญหาความไม่มั่นคงในเรื่องที่อยู่อาศัย เพื่อสร้างชุมชนที่มั่นคง โดยเน้นให้คนจนมีส่วนสำคัญในการพัฒนาที่อยู่อาศัยของตนเอง³⁵

จนกระทั่งช่วงปลายของการครองอำนาจนำในสมัยแรกรัฐบาลทักษิณก็ได้ใช้กลไกนโยบายเพื่อแย่งชิงพื้นที่ทางความคิดเหนือผู้คนในประชาสังคมกลับมา หลังจากที่ต้องประสบกับภาวะขาดช่วงแรกในช่วงปี 2547 เนื่องจากเป็นช่วงปลายของการครองอำนาจ และใกล้ถึงการเลือกตั้งทั่วไป ทุกขณะรัฐบาลทักษิณจึงได้ผลักดัน นโยบาย SML “ลดอำนาจรัฐ เพิ่มอำนาจประชาชน” หรือโครงการพัฒนาศักยภาพของหมู่บ้าน/ชุมชน ออกมาเพื่อดึงคะแนนนิยมกลับมาจากผู้คนในสังคม

นโยบาย SML นี้รัฐบาลทักษิณได้ให้เหตุผลถึงการกำหนดนโยบายว่า³⁶ 1) เพื่อพัฒนาศักยภาพของประชาชน ให้มีความพร้อมในกระบวนการสร้างสรรค์ความคิดและนำไปสู่แนวทางการปฏิบัติในด้านการดำรงชีวิตและมีอาชีพ อย่างมีคุณภาพมั่นคงและยั่งยืน 2) เพื่อเป็นเครื่องมือซึ่งทำให้เห็นทิศทางและความต้องการที่แท้จริงของประชาชน (Demand) 3) เป็นรูปแบบในการพัฒนาทรัพยากรบุคคลในภาคประชาชนจากการมีส่วนร่วมในกระบวนการ เพื่อการดำรงชีพและการมีอาชีพของประชาชน โดยส่วนรวม และ 4) เป็นการเตรียมความพร้อมของประชาชนในหมู่บ้าน เกิดการสร้างผู้นำในท้องถิ่นที่มาจากภาคประชาชน โดยแท้จริง เพื่อการพัฒนาการปกครองส่วนท้องถิ่น และการกระจายอำนาจที่มีประสิทธิภาพในอนาคต ส่วนกลุ่มเป้าหมาย หรือประชาชนที่รับประโยชน์นั้นถูกจำแนกตามจำนวนประชากรของชุมชนดังต่อไปนี้

³⁵ คณะกรรมการจัดทำรายงานแสดงผลการดำเนินการของคณะรัฐมนตรีตามแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ, 4 ปีซ่อมประเทศไทย เพื่อคนไทย โดยรัฐบาลพันตำรวจโททักษิณ ชินวัตร (ปี 2544-2548), หน้า 41.

³⁶ <http://www.rmutl.ac.th/sml/th3/sml-history.php> [15 มกราคม 2550]

นโยบาย SML แบ่งหมู่บ้านออกเป็น 3 ขนาด ตามขนาดของพื้นที่และประชากร ได้แก่

จำนวนหลังคาเรือน	จำนวนประชากร	งบประมาณที่ได้รับการจัดสรร
หมู่บ้านขนาดเล็ก (Small)	ประชากรไม่เกิน 500 คน	200,000 บาทต่อปี
หมู่บ้านขนาดกลาง (Medium)	ประชากร 501-1,000 คน	250,000 บาทต่อปี
หมู่บ้านขนาดใหญ่ (Large)	ประชากรเกิน 1,000 คน	300,000 บาทต่อปี

ตารางที่ 2: แสดงเกณฑ์ในการจัดสรรงบประมาณของโครงการ SML

นอกเหนือจากนโยบายเชิงสังคมดังกล่าวข้างต้นซึ่งผู้วิจัยมองว่าเป็นกลไกเชิงนโยบายหลักที่มีความสำคัญต่อการทำสงครามยึดพื้นที่ทางความคิดเพื่อสร้างภาวะการครองอำนาจนำแล้ว ก็ยังมีนโยบายเชิงสังคมอื่นๆอีกที่มีความสำคัญแม้จะไม่ได้มีฐานะเป็นกลไกหลักก็ตาม ได้แก่ นโยบายปราบปรามผู้มีอิทธิพลและอาชญากรรม การป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ และแก้ไขปัญหาแรงงาน นโยบายลดอุบัติเหตุในช่วงเทศกาลสำคัญ โครงการเมืองไทยแข็งแรง (Healthy Thailand), โครงการอาหารปลอดภัย โครงการน้ำประปาดื่มได้ โครงการประกันภัยอุบัติเหตุเอื้ออาทร, โครงการจักรยานยืมเรียน โครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งทุนการศึกษา โครงการหนึ่งอำเภอหนึ่งโรงเรียนในฝัน ฯลฯ

จากการดำเนินการทำสงครามยึดพื้นที่ทางความคิดเพื่อสร้างภาวะการครองอำนาจนำ ผ่านทางกลไกนโยบายต่างๆดังกล่าวมา รัฐบาลทักษิณสามารถครองใจผู้คนได้ในระดับหนึ่งดังเห็นได้จากคะแนนนิยม และความพึงพอใจจากประชาชน³⁷ และความคิดเห็นของผู้คนส่วนหนึ่งที่ว่า

³⁷ ดังเห็นได้จากความเชื่อมั่นที่ประชาชนมีต่อรัฐบาลทักษิณในภาพรวม ปี 2545 ซึ่งรัฐบาลบริหารประเทศครบ 1 ปีนั้น ประชาชนให้คะแนนรัฐบาลทักษิณเฉลี่ย 6.87 จาก 10 คะแนน ส่วนในปี 2546 ประชาชนกว่าร้อยละ 65.98 ยังให้ความเชื่อมั่นต่อรัฐบาล ขณะที่ความเชื่อมั่นในปี 2547 ซึ่งเป็นปีสุดท้ายของการครองอำนาจในสมัยแรกนั้น ถึงแม้ว่าคะแนนนิยมจะลดลงจากปีก่อนหน้านั้น แต่ประชาชนกว่าร้อยละ 58.61 ก็ยังคงให้ความเชื่อมั่นต่อรัฐบาลทักษิณ ดู สวนดุสิต โพล “1 ปี “รัฐบาลทักษิณ” [Online]. แหล่งที่มา: http://dusitpoll.dusit.ac.th/2545/2545_018.html [22 มกราคม 2550]; “ความมั่นใจของประชาชน ต่อรัฐบาลและฝ่ายค้าน ในปี 2546” [Online]. แหล่งที่มา: http://dusitpoll.dusit.ac.th/2546/2546_001.html [22 มกราคม 2550] และ “ความมั่นใจของประชาชน ต่อ “รัฐบาล” และ “ฝ่ายค้าน” ในปี 2547 [Online]. แหล่งที่มา: http://dusitpoll.dusit.ac.th/2547/2547_001.html [22 มกราคม 2550]

“นับว่าท่านนายกฯ ทัศนเป็นอัศวินม้าขาวเข้ามาบริหารประเทศ ในช่วงภาวะวิกฤติ ประเทศไทยเกือบล้มละลายแต่ก็สามารถแก้ไข ปัญหาได้ในระดับหนึ่งในหลาย ๆ เรื่อง เช่น ยาเสพติด การจัดระเบียบสังคม เขาวชนส่วนใหญ่ดีขึ้นจนชม”³⁸

“ชื่นชมในความคิด แนวคิด ได้อ่านหนังสือท่านหลายเล่ม เช่น ตาคูควาท้าวคิดดิน คิดอย่างทัศน บทความต่างๆ ตลอด สรุปว่า ท่านเก่งจริง ทั้งความคิด และผลงานก็อยู่ในขั้น ขอมรับได้ ดีมากใน บางเรื่อง เช่น การปราบยาเสพติดซึ่งเมื่อก่อนผม และครอบครัว ท้อแท้แล้วว่าต่อไปเราจะอยู่กันอย่างไร เมื่อยาเสพติดเต็มบ้านเต็ม เมืองอย่างนี้ แต่ท่านทำได้ ขอให้กำลังใจท่านครับ”³⁹

จะเห็นได้ว่ากลไกการครองอำนาจนั้นส่งผลต่อความคิดจิตใจของผู้คนในสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งนโยบายเชิงสังคมในการทำสงครามกับยาเสพติดนั้นสามารถครองใจผู้คนในสังคมได้ค่อนข้างดี การดำเนินนโยบายดังกล่าวเป็นการเพิ่มคะแนนนิยมทางการเมืองให้กับรัฐบาล ทัศน ได้อีกมาก

3) กลไกนโยบายที่ใช้หาเสียงเพื่อกลับสู่อำนาจในปี 2548

เมื่อรัฐบาลทัศนบริหารประเทศจนครบวาระ 4 ปีแรก ก็ถึงกำหนดที่จะต้องมีการเลือกตั้งทั่วไป ซึ่งมีขึ้นในวันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2548 รัฐบาลทัศนหลังจากที่ได้นำกลไกหลักเชิงนโยบายในด้านต่างๆ มาใช้และประสบความสำเร็จอย่างสูงในการเลือกตั้งทั่วไปในปี 2544 ทำให้ในการเลือกตั้งในปี 2548 นั้น แนวนโยบายของรัฐบาลทัศน/พรรคไทยรักไทย จึงไม่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม โดยมีการใช้กลไกนโยบายที่เรียกว่า “4 ปี ช่อม 4 ปี สร้าง”⁴⁰ เป็นกลไกหลักในการยึดกุมพื้นที่ประชาสังคมเพื่อให้ได้รับคะแนนเสียงจากประชาชนให้มากที่สุด เพื่อกลับไปครองอำนาจอีกครั้งเป็นสมัยที่สอง

³⁸ ที่มา เว็บไซต์รัฐไปไม้ด โดชน่าชาติ ประชาชน [Online]. แหล่งที่มา:

<http://www.matichon.co.th/youth/youth.php?tagsub=031106&tag950=03you30280547&show=1> [3 พฤษภาคม 2550]

³⁹ เรื่องเดียวกัน.

⁴⁰ นโยบายที่ใช้ในการหาเสียงเลือกตั้งในเดือนกุมภาพันธ์ 2548 นั้นได้เริ่มนำเสนอครั้งแรก เมื่อวันที่ 17 ตุลาคม 2547 ภายใต้ชื่อ “ลิกออฟ แคมเปญ” มุ่งสู่เป้าหมายชัยชนะในการเลือกตั้ง 400 เสียง

กลไกเงินโยบายที่เรียกว่า “4 ปี ซ่อม 4 ปีสร้าง”⁴¹ นั้นเป็นกลไกหลักในการยึดพื้นที่ทางความคิดเหนือพื้นที่ประชาสังคม โดยทำหน้าที่เป็นกลไกหลักในการครองใจผู้คน เพื่อให้เลือกรัฐบาลทักษิณกลับเข้าสู่อำนาจอีกครั้งหนึ่ง โดยมีการนำเสนอโครงการต่างๆที่ใช้สำหรับการหาเสียงดังต่อไปนี้

- ตั้งคาราวานแก้จน ที่จะออกเดินทางสำรวจทุกหลังคาเรือน
- โครงการเอสพีวี เกษตรกรผู้สร้างอาชีพ ใช้หนี้คืนด้วยผลผลิต แต่ได้กำไรเป็นเงิน
- แปลงกองทุนหมู่บ้านที่มีความพร้อมให้เป็นธนาคารหมู่บ้าน
- จัดสรรราว 2 ล้านตัวกระจายสู่เกษตรกรที่อยากจะเลี้ยงทั่วประเทศ
- ตั้งคาราวานเสริมสร้างเด็ก จะมีการแจกของขวัญแก่เด็กที่เกิดใหม่ทุกคน และจัดให้มีคู่มือพัฒนาเด็กเล็กตั้งแต่แรกเกิด
- จัดสรรโครงการประปาหมู่บ้านให้ทุกหมู่บ้านและทุกหลังคาต้องมีไฟฟ้า
- ประชาชนต้องมีบ้านเป็นของตนเอง
- จัดสรรงบ เอส เอ็ม แอล ให้ทุกหมู่บ้าน
- ขุดบ่อเก็บน้ำ 1,260 ลูกบาศก์เมตร ให้เกษตรกรจ่ายเพียงบ่อละ 2,500 บาท
- ลูกหลานไทยเรียนไม่ต้องจ่ายจนถึงมหาวิทยาลัย จบแล้วค่อยผ่อนใช้เมื่อมีงานทำ
- ดิคคอมพิวเตอร์และอินเตอร์เน็ตทุก โรงเรียนทั่วประเทศ
- ขยายโรงเรียน โรงพยาบาล และคูแล่สิ่งแวดล้อม
- จัดสรรงบ 1 ล้านล้านบาทสร้างรถไฟฟ้าสำหรับกรุงเทพฯและปริมณฑล ระยะทาง 291 กิโลเมตร
- ลดภาษีให้ลูกที่เลี้ยงพ่อแม่รวมทั้งพ่อตาแม่ยาย
- สร้างอุทยานการเรียนรู้ให้เป็นแหล่งชุมชนใหม่ของวัยรุ่น
- ทำสงครามกับยาเสพติดอย่างไม่หยุดยั้ง

นอกจากนี้ยังมีการนำเสนอการสร้างหลักประกันสุขภาพให้ทุกคน จาก “30 บาท รักษาทุกโรค” สู่อัน “30 บาท ช่วยคนไทยห่างไกลโรค”⁴² โดยให้บริการเพิ่มเติมดังต่อไปนี้

- บริการเคลือบหลุมร่องฟัน (Sealant) นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ทั่วประเทศ
- ตรวจ คัดกรองโรคขาดไทรอยด์ฮอร์โมนในเด็กแรกเกิด เพื่อป้องกันปัญหาความ

⁴¹ http://www.thairakthai.or.th/trtp/detail/4_repair.asp [2 ตุลาคม 2549];

http://www.thairakthai.or.th/trtp/detail/4_build.asp [2 ตุลาคม 2549]; ฌีฐเชษฐ พูลเจริญ, “วิวัฒนาการและชะตากรรมของทักษิณอมิกส์” ใน *ทางออกไทยยุคทักษิณกินเมือง*, จูไรต์นั แสนใจรักษ์, บรรณาธิการ (กรุงเทพฯ: สถาบันวิถิทธรรณ, 2548), หน้า 99. และ นันทนา นันทวโรภาส, *ชนะเลือกตั้งด้วยพลังการตลาด*, (กรุงเทพฯ: ขอคิดด้วยคน, 2549), หน้า 63.

⁴² http://www.thairakthai.or.th/trtp/campaign/index_30Baht.asp [2 ตุลาคม 2549]

บทพร้อมทางสมอง

- ตรวจสอบสุขภาพพนักงานขับรถสาธารณะ เช่น รถขสมก. รถบขส. และแท็กซี่
  - ตรวจสอบสุขภาพแก่ข้าราชการ และคนงาน
  - ตรวจมะเร็งปากมดลูกให้หญิงอายุ 35-60 ปี
  - ตรวจหาความเสี่ยงเพื่อป้องกันโรคหัวใจ เส้นเลือดสมอง และโรคไต
  - ตรวจสอบสุขภาพช่องปาก และทำฟันปลอมให้ผู้สูงอายุ
  - ตรวจสอบสุขภาพและความพิการ เพื่อขึ้นทะเบียนผู้พิการรายใหม่
  - บริการอื่นๆ เช่น ตรวจพัฒนาเด็กเล็ก ให้วัคซีนครบชุด คัดกรองโรคทาลัสซีเมีย
- วางแผนครอบครัว และให้คำปรึกษาก่อนแต่งงาน ให้ยาด้านไวรัสเอดส์จากแม่สู่ลูก เป็นต้น

จะเห็นได้ว่ากลไกเงิน โบนัสที่รัฐบาลทักษิณนำมาใช้เพื่อหาเสียงในการเลือกตั้งปี 2548 นั้น ยังคงรักษาแนวทางของนโยบายเชิงเศรษฐกิจไว้เช่นเดิม เพียงแต่มีการเพิ่มเติมโครงการบางอย่างเท่านั้น แต่ในการเลือกตั้งครั้งนี้รัฐบาลทักษิณ ได้หันมาเพิ่มน้ำหนักความสำคัญของนโยบายเชิงสังคมมากขึ้น และปรับปรุงนโยบายเชิงสังคมที่เป็นกลไกที่สามารถครองใจผู้คนอย่าง นโยบาย 30 บาท รักษาทุกโรคให้รองรับการบริการที่เพิ่มขึ้นอีกด้วย

ท่ามกลางปัญหานานัปการที่รัฐบาลทักษิณต้องเผชิญในช่วงปีสุดท้ายของการครองอำนาจในสมัยแรก แต่ด้วยกลไกเงิน โบนัสที่มีพลัง และกลไกการจัดการภาพลักษณ์ของผู้นำที่ได้ผล (จะได้นำเสนอในหัวข้อถัดไป) กอปรกับความไม่เข้มแข็งเพียงพอของพรรคการเมืองคู่แข่ง⁴³ ทำให้รัฐบาลทักษิณได้ครองอำนาจต่อเป็นสมัยที่สองด้วยชัยชนะในการเลือกตั้งทั่วไปวันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2548 อย่างถล่มทลาย ด้วยจำนวนเสียงส.ส.ถึง 377 เสียง ส่งผลให้รัฐบาลทักษิณในสมัยที่สองนั้น เป็นรัฐบาลพรรคเดียวเป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์

⁴³ หมายความว่าพรรคประชาธิปัตย์ภายใต้การนำของนายบัญญัติ บรรทัดฐานที่ถูกมองว่าเป็นผู้นำพรรคการเมืองที่ไม่มีผลงาน และไม่มีความโดดเด่นพอที่จะเปรียบเทียบกับพ.ต.ท.ทักษิณ รวมถึงนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ว่าที่หัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์คนใหม่ในขณะนั้น ก็มีความโดดเด่นเฉพาะเรื่องการวิพากษ์วิจารณ์เท่านั้น นอกจากนี้แนวนโยบายที่ได้เริ่มนำเสนอต่อสังคมในช่วงปลายปี 2547 ภายใต้แนวคิด “ถึงเวลา...ทวงคืนประเทศไทย” นั้น เมื่อพิจารณาแล้วจะพบว่าเป็นการเสนอนโยบายที่ขัดแย้งในตัวเองอยู่ที่ กล่าวคือ ในด้านหนึ่งนั้นพรรคประชาธิปัตย์เสนอว่าจะไม่สร้างปัญหาให้ประเทศ 6 ประการคือ 1. ไม่เป็นเผด็จการรวบอำนาจ 2. ไม่มีผลประโยชน์ทับซ้อนและไม่คอร์รัปชันเงิน โบนัส 3. ไม่ขายรัฐวิสาหกิจ 4. ไม่มอมเมาประชาชน 5. ปฏิรูปสื่อเสรี และ 6. ไม่ปิดกั้นปิดคาประชาชน แต่ในอีกด้านหนึ่งนั้นนโยบายของพรรคประชาธิปัตย์ก็ไม่ได้มีความแตกต่างไปจากนโยบายประชานิยมของไทยรักไทย เช่น ให้มีการรักษาพยาบาลฟรี และอีกหลายโครงการที่มีลักษณะ “สัญญาว่าจะให้” โปรดดูของบรรณาธิการประชาชาติธุรกิจ, 3 ทศวรรษประเทศไทยยุคทุนนิยมโลดแล่น, (กรุงเทพฯ: ประชาชาติธุรกิจ, 2549), หน้า 196-197. และ “ทุนนโยบายประชาธิปัตย์ ความหวังอยู่ที่ไหน”, ใน *A day weekly*, ปีที่ 1 ฉบับที่ 32 (24-30 ธันวาคม 2547), หน้า 15.

กลไกหลักอีกอันหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการยึดกุมพื้นที่ทางความคิดของประชาชนก็คือ กลไกการจัดการภาพลักษณ์ของผู้นำ ซึ่งมีผลต่อการทำให้ประชาชนรับรู้ เข้าใจ ตลอดจนมีความคิดทัศนคติต่อรัฐบาล ได้ตามที่รัฐบาลทักษิณต้องการ

ข. การจัดการภาพลักษณ์ของผู้นำ

กลไกการครองอำนาจนำอีกกลไกหนึ่งซึ่งเป็นกลไกหลักที่รัฐบาลทักษิณได้นำมาใช้เป็นอาวุธ ในการทำสงครามยึดพื้นที่ทางความคิดควบคู่กันไปกับกลไกเชิงนโยบายต่างๆ ก็คือ การจัดการภาพลักษณ์ของผู้นำ ซึ่งก็คือ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตรนั่นเอง

การจัดการภาพลักษณ์ของพ.ต.ท.ทักษิณ นั้น ผู้วิจัยมองว่าเป็นการพยายามสร้าง หรือจัดให้มีขึ้นมาเพื่อครอบงำความคิดจิตใจผู้คนเพื่อให้มองว่าผู้นำของรัฐบาลทักษิณ คือพ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตรนั้น 1) มีวิสัยทัศน์กว้างไกล 2) มีตัวตนเข้าถึงง่าย เรียบง่าย และเป็นกันเอง 3) มีภาวะผู้นำสูง และ 4) เพื่อเบี่ยงเบนประเด็นความสนใจจากสังคม

1) มีวิสัยทัศน์กว้างไกล

การจัดการภาพลักษณ์ของพ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ในยุคเริ่มแรกนับจากที่ได้ประกาศตั้งพรรคไทยรักไทย ก็คือ การสร้างภาพลักษณ์ให้ผู้คนยอมรับว่าพ.ต.ท.ทักษิณ นั้นเป็นนักบริหารที่ประสบความสำเร็จ เป็นผู้วิสัยทัศน์กว้างไกล เป็นนักธุรกิจหนุ่มผู้ประสบความสำเร็จในทางธุรกิจ เป็นอย่างสูงจากกิจการด้านการสื่อสาร โทรคมนาคม และการให้บริการโทรศัพท์เคลื่อนที่⁴⁴

พ.ต.ท.ทักษิณ ได้เคยกล่าวว่า “ผมรวยแล้ว ไม่โกง ขอมาอาสารับใช้ประเทศชาติ” ซึ่งเป็น การนำเสนอภาพลักษณ์ของความเป็นผู้นำที่แตกต่างออกไปจากผู้นำ คนอื่นที่ผ่านมาในประวัติศาสตร์การเมืองไทยที่มักจะมีที่มา และมีภาพลักษณ์ของการเป็นข้าราชการทหาร ข้าราชการพลเรือน และนักกฎหมาย เป็นหลัก แต่พ.ต.ท.ทักษิณ นั้นกลับนำเสนอภาพของการเป็นนักบริหาร/นักธุรกิจที่ประสบความสำเร็จ และประกาศตนชัดเจนว่าต้องการเข้าสู่อำนาจทางการเมืองเพื่อทำงานรับใช้ประเทศชาติ หลังจากประสบความสำเร็จในด้านธุรกิจอย่างสูงแล้ว

ภายหลังการได้รับชัยชนะในการเลือกตั้งทั่วไปวันที่ 6 มกราคม 2544 อย่างถล่มทลาย ซึ่งการจัดการภาพลักษณ์ของการเป็นนักบริหารที่มุ่งมั่นเข้ามาแก้ไขปัญหาค่างๆที่รุมเร้าสังคมไทยอยู่ในเวลานั้น ควบคู่ไปกับการนำเสนอแนวคิดของพรรคไทยรักไทยที่ว่า “คิดใหม่ ทำใหม่ เพื่อไทย

⁴⁴ คุราชละเอียดยุคในบทที่ 3

ทั้งชาติ” นั้นก็มีส่วนสำคัญไม่น้อยไปกว่าชุดของนโยบายที่ถูกใจผู้คนส่วนใหญ่จนนำไปสู่ชัยชนะในการเลือกตั้งดังกล่าว

เมื่อเข้าสู่ตำแหน่งนายกรัฐมนตรีในสมัยแรก พ.ศ.ทักษิณ ชินวัตร ก็ได้เริ่มใช้กลไกการจัดการภาพลักษณ์ ควบคู่กันไปกับการใช้กลไกเชิงนโยบาย โดยในระยะเริ่มต้นของการบริหารนั้น การสร้างภาพลักษณ์เพื่อให้เกิดการยอมรับภาพการมีวิสัยทัศน์ของ พ.ศ.ทักษิณ ก็คือ “การเล่นการเมืองแบบใหม่/การเมืองแบบสร้างสรรค์” ที่ต่างไปจากการเมืองเรื่องการค้ารองผลประโยชน์ดังที่เป็นมาเช่นในอดีต โดยมุ่งเน้นการแก้ปัญหาต่างๆตามที่ได้ให้สัญญาประชาคมไว้ในช่วงของการหาเสียงเลือกตั้ง มากกว่าการเล่นการเมืองเพื่อต่อรองผลประโยชน์ระหว่างกลุ่มการเมืองต่างๆ

ในยุคนี้รัฐบาลทักษิณได้นำแนวความคิด “การบริหารแบบบูรณาการ” มาใช้ในการบริหารควบคู่ไปกับ “การประชุมเชิงปฏิบัติการ” หรือที่เรียกว่าการทำ Workshop เพื่อกำหนดแนวทางในการบริหารจัดการต่อกรณีปัญหาต่างๆจำนวนมาก ซึ่งเป็นมิติทางการบริหารราชการแบบใหม่ที่ไม่เคยมีรัฐบาลใดเคยใช้วิธีการในการบริหารลักษณะนี้มาก่อน ซึ่งการจัดการภาพลักษณ์เพื่อสร้างภาพการมีวิสัยทัศน์ของพ.ศ.ทักษิณ ด้วยแนวคิดดังกล่าวได้ดำเนินการให้เป็นรูปธรรมผ่านนโยบายต่างๆ เช่น ผู้ว่าราชการจังหวัดแบบบูรณาการ (ผู้ว่าฯCEO) การแก้ไขปัญหาสังคมและความยากจนเชิงบูรณาการ เป็นต้น

ส่วนการจัดการภาพลักษณ์เพื่อสร้างภาพการมีวิสัยทัศน์กรณีอื่นๆที่สำคัญในยุคแรกของการครองอำนาจของรัฐบาลทักษิณ ได้แก่ “การคืนหนี้กองทุนการเงินระหว่างประเทศ (International Monetary Fund; IMF) ก่อนกำหนด” เมื่อวันที่ 31 กรกฎาคม 2546 ซึ่งการคืนหนี้ IMF ก่อนกำหนดนี้สร้างภาพการเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ของพ.ศ.ทักษิณ ได้เป็นอย่างดีเพราะ ทางรัฐบาลทักษิณได้ให้เหตุผลข้อดีของการชำระหนี้ก่อนกำหนดว่า เป็นผลให้สถานะทางการเงินการคลังของประเทศไทยในวันนี้มีความแข็งแกร่ง เงินทุนสำรองระหว่างประเทศกลับมาอยู่ที่ระดับ 43,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ หนี้ต่างประเทศลดลง ความเชื่อมั่นของผู้บริโภคเพิ่มสูงขึ้น สถาบันจัดอันดับเศรษฐกิจต่างประเทศที่สำคัญจำนวนมากได้ปรับเพิ่มอันดับความเชื่อมั่นเศรษฐกิจไทยในระดับที่ดีขึ้นจนเป็นที่ยอมรับในนานาประเทศว่า ในภูมิภาคเอเชียขณะนั้นเศรษฐกิจไทยมีความแข็งแกร่งและมีอัตราการเติบโตเป็นที่ 2 รองจากจีนเท่านั้น⁴⁵ ซึ่งจากกรณีการชำระหนี้ IMF ก่อนกำหนดนี้ยังเป็นการเสริมสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับพ.ศ.ทักษิณ และรัฐบาลทักษิณเพิ่มขึ้นอีกด้วย⁴⁶

⁴⁵ สำนักเลขาธิการสำนักนายกรัฐมนตรี, สรุปผลการดำเนินการของคณะรัฐมนตรีตามแผนงานนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ รัฐบาลพันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร ปีที่สาม (วันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๖ ถึงวันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๗), (กรุงเทพฯ: สำนักเลขาธิการสำนักนายกรัฐมนตรี, 2547), หน้า 54-55.

⁴⁶ ประชาชนกว่าร้อยละ 73.75 เห็นด้วยกับการชำระหนี้ก่อนกำหนดของรัฐบาล และเพิ่มคะแนนนิยมให้กับรัฐบาลได้กว่าร้อยละ 67.44 ดู สวนดุสิต โพล “การจ่ายหนี้คืน IMF ก่อนกำหนด ในสายตาประชาชน” [Online]. แหล่งที่มา: http://dusitpoll.dusit.ac.th/2546/2546_003.html [15 กุมภาพันธ์ 2550]

กรณีการ “เป็นเจ้าภาพจัดประชุมยอดผู้นำกลุ่มความร่วมมือทางเศรษฐกิจแห่งภาคพื้นเอเชียแปซิฟิก หรือ APEC” ก็เป็นกรณีสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างภาพลักษณ์การมีวิสัยทัศน์ให้กับพ.ต.ท.ทักษิณ และรัฐบาลทักษิณในช่วงเวลาขาขึ้น ได้อย่างมาก เนื่องจากการจัดการประชุม APEC ในครั้งนี้เรียกได้ว่าประสบความสำเร็จอย่างมาก เพราะมีผู้นำชาติมหาอำนาจ เช่น สหรัฐอเมริกา จีน รัสเซีย เข้าร่วมการประชุมอย่างพร้อมเพรียง และภายหลังจากการประชุมไม่นานสหรัฐฯถึงกับยกให้ประเทศไทยเป็นพันธมิตรนอกนาโต้เลยทีเดียว

รัฐบาลได้ให้เหตุผลข้อดีถึงการที่ประเทศไทยได้เป็นเจ้าภาพว่าทำให้ประเทศไทยได้รับการชื่นชมว่าสามารถจัดการประชุมได้อย่างสมบูรณ์ในทุก ๆ ด้านจนกลายเป็นมาตรฐานใหม่แห่งการจัดประชุมนานาชาติ ซึ่งผลจากการจัดประชุมสุดยอดผู้นำเอเปคดังกล่าว ได้สร้างความมั่นใจแก่นานาชาติต่อศักยภาพของไทยในทุก ๆ ด้าน ซึ่งส่งผลดีต่อการพัฒนาประเทศอย่างมาก⁴⁷ ขณะเดียวกันการเป็นเจ้าภาพการประชุม APEC นี้ก็ช่วยเสริมสร้างภาพลักษณ์ และคะแนนนิยมให้แก่รัฐบาลทักษิณเพิ่มขึ้นอีกด้วย⁴⁸

นอกเหนือจากการสร้างภาพให้ผู้คนทั่วไปมองว่า พ.ต.ท.ทักษิณ นั้นมีวิสัยทัศน์กว้างไกล ในทางเศรษฐกิจ และการเมืองแล้ว รัฐบาลทักษิณยังได้นำกลไกการจัดการภาพลักษณ์มาใช้ในการสร้างภาพกรณีการมีวิสัยทัศน์ในเรื่องสุขภาพของประชาชนอีกด้วย โดยเห็นได้จากการกำหนดนโยบายโครงการเมืองไทยแข็งแรง (Healthy Thailand) ขึ้นมาเพื่อสนับสนุนการออกกำลังกายของคนไทย เพื่อให้มีสุขภาพแข็งแรง การจัดการภาพลักษณ์ในกรณีนี้เห็น ได้จากการที่พ.ต.ท.ทักษิณ ได้เข้าร่วมการเดินแอโรบิก ด้วยตนเองเลยทีเดียว⁴⁹

กลไกการจัดการภาพลักษณ์เพื่อพยายามครองความคิดให้ผู้คนในสังคมมองว่าพ.ต.ท.ทักษิณ จินวัตรเป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์กว้างไกล เป็นนักบริหารมืออาชีพนั้นถือว่าได้ผลในระดับหนึ่งดังสะท้อนให้เห็นจากความคิดเห็นของผู้คนส่วนหนึ่งที่ว่า

“นายกทักษิณเป็นนายกฯที่เก่งที่สุด ตั้งแต่ดิฉันรู้จักคำว่า
นายกรัฐมนตรีมา เรื่องว่าจะเป็นคนดี หรือเลว ดิฉันไม่ทราบเพราะ
ไม่ได้รู้จักมักคุ้นขนาดที่จะบอกได้ว่าตัวตนที่แท้จริงของท่านเป็น

⁴⁷ สำนักเลขาธิการสำนักนายกรัฐมนตรี, สรุปผลการดำเนินการของคณะรัฐมนตรีตามแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ รัฐบาลพันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร ปีที่สาม (วันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๖ ถึงวันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๗), หน้า 53.

⁴⁸ ประชาชนส่วนใหญ่กว่าร้อยละ 84.72 มองว่าการเป็นเจ้าภาพครั้งนี้ถือว่าคุ้มค่า เพราะเป็นการสร้างแสดงศักยภาพ และ ประชาสัมพันธ์ประเทศไทย และได้ให้คะแนนความพอใจต่อการทำงานของรัฐบาลเฉลี่ยสูงถึง 8.57 จากคะแนนเต็ม 10 คะแนน ดูสวนดุสิตโพล “การประเมินผลการประชุม APEC ในสาขา “ประชาชน” [Online]. แหล่งที่มา: http://dusitpoll.dusit.ac.th/2546/2546_495.html [15 กุมภาพันธ์ 2550]

⁴⁹ คณะกรรมการจัดทำรายงานแสดงผลการดำเนินการของคณะรัฐมนตรีตามแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ, 4 ปีขอมประเทศไทย เพื่อคนไทย โดยรัฐบาลพันตำรวจโททักษิณ ชินวัตร (ปี 2544-2548), หน้า 33-34.

อย่างไร บอกได้แค่ว่าท่านเป็นนายกฯนักพัฒนาตัวจริง เก่งทั้งด้าน
ธุรกิจการค้า การบริหารงาน และเงิน บริหารแผ่นดินให้คนพ้นจาก
ความลำบากยากจน ช่วยเหลือคนจนให้ได้รับสิทธิเท่าเทียมคนมีเงิน
ในเรื่องงานบริการพื้นฐาน และอื่นอีกมาก ไม่อยาก เสียคนเก่งๆ
แบบนี้ไป”⁵⁰

“ท่านได้เป็นผู้บุกเบิกการเมืองแนวใหม่ของไทย คิดใหม่ ทำใหม่
คิดเร็ว ทำเร็วซึ่งไม่เคยมีนายกท่าน ใดทำมาก่อน ทันท่วงทีเหตุการณ์
ซึ่งผลงานสามารถสัมผัสได้ และเป็นที่ยอมรับทั้งใน และนอก
ประเทศ ภาพการเมืองโดยรวมจึงเป็นแนวรุกมากกว่ารับ และจะเป็น
แบบอย่างการบริหารแนวใหม่ ให้กับนักการเมืองไทยได้เอาอย่าง”⁵¹

การครองความคิดให้ผู้คนเชื่อมั่นในความสามารถทางการบริหารของผู้นำรัฐบาลนั้น
ย่อมก่อให้เกิดผลดีต่อเสถียรภาพ และความมั่นคงในการครองอำนาจของรัฐบาลทักษิณ เนื่องจาก
ประชาชนจะเกิดความมั่นใจ และละเลยความใส่ใจที่จะคอยติดตามการบริหารงานของรัฐบาลอย่าง
ใกล้ชิดไป ทั้งนี้เพราะได้ยกความเชื่อมั่นให้แก่รัฐบาลทักษิณ โดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อตัวพ.ต.ท.ทักษิณ
ทำหน้าที่แทนอย่างสิ้นเชิง

2) มีตัวตนเข้าถึงง่าย เรียบง่าย และเป็นกันเอง

นอกจากกลไกการจัดการภาพลักษณ์ของผู้นำรัฐบาลทักษิณจะทำหน้าที่ในการสร้างภาพ
เหนือการรับรู้ของผู้คนว่าพ.ต.ท.ทักษิณ เป็นผู้มิวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลแล้ว หน้าที่ประการต่อมาของ
กลไกนี้คือการสร้างภาพเพื่อครองใจผู้คน โดยทำให้ผู้คนในสังคมเข้าใจ และเชื่อว่าพ.ต.ท.ทักษิณนั้น
เป็นผู้ที่มีตัวตนเป็นคนเรียบง่าย แม้จะเป็นผู้ประสบความสำเร็จทางธุรกิจอย่างสิ้นเหลือ แต่ก็เป็นคน
ที่มีลักษณะติดดิน ไม่รังเกียจคนจน มีความเป็นกันเอง และประการสำคัญคือ เป็นผู้ที่สามารถเข้าถึง
ตัวได้ง่าย ซึ่งเป็นการสร้างความหมายได้ว่ารัฐบาลทักษิณนั้นเป็นรัฐบาลที่ประชาชนเข้าถึงได้ง่าย
สามารถแก้ปัญหาต่างๆ ให้ประชาชนได้ตามที่ประชาชนต้องการ ดังเช่น ภาพที่ 1 ที่แสดงให้เห็นถึง
ความเป็นกันเอง และไม่ถือตัวที่จะรับประทานอาหารร่วมกับสมัชชาคนจน ในช่วงแรกๆที่เข้ารับ
ตำแหน่งนายกรัฐมนตรี

⁵⁰ ที่มา เว็บไซต์รัฐไปไม่ด โดยน้าชาติ ประชาชื่น [Online]. แหล่งที่มา:

<http://www.matichon.co.th/youth/youth.php?tagsub=031106&tag950=03you30280547&show=1> [3 พฤษภาคม 2550]

⁵¹ เรื่องเดียวกัน.

ภาพที่ 1: พ.ค.ท.ทักษิณ ชินวัตร ขณะรับประทานอาหารร่วมกับชาวบ้านอย่างเป็นกันเอง⁵²

ส่วนภาพที่ 2 นั้นเป็นการจัดการภาพลักษณ์ที่สร้างภาพให้ผู้คนทั่วไปเชื่อว่าพ.ค.ท.ทักษิณ นั้นเป็นผู้นำที่ใกล้ชิด และเป็นกันเองกับประชาชนอย่างมาก ด้วยการนำเสนอภาพการเล่นน้ำในช่วงเทศกาลสงกรานต์ร่วมกับประชาชนทั่วไปอย่างใกล้ชิด และเป็นกันเอง

ภาพที่ 2: พ.ค.ท.ทักษิณ ชินวัตร เล่นน้ำกับประชาชนอย่างใกล้ชิดช่วงเทศกาลสงกรานต์⁵³

กลไกการจัดการภาพลักษณ์ประการสุดท้ายที่ทำหน้าที่ในการสร้างภาพลักษณ์การมีตัวตน เข้าถึงง่าย เรียบง่าย และเป็นกันเองของพ.ค.ท.ทักษิณ คือ *ทิว์ร่นกขมึ้น* โดยที่รัฐบาลทักษิณได้ ดำเนินการใช้กลไกการจัดการภาพลักษณ์กรณี*ทิว์ร่นกขมึ้น* และการประชุมคณะรัฐมนตรีสัญจร

⁵² ที่มา: *คาจูดาว เท้าสะกดดิน*, (กรุงเทพฯ: ชมชัดลึกลับบันเทิง, 2549), หน้า 27.

⁵³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 21.

ควบคู่ไปกับการใช้กลไกการครองอำนาจอื่นๆ ซึ่งการทัวร์นกขมิ้นนั้น รัฐบาลทักษิณนั้น ได้ริเริ่มจัดให้มีขึ้นเป็นครั้งแรกในปี 2547 โดยมีแนวคิดหลักของการทัวร์ว่า “คำไหน นอนนั้น” และตั้งเป้าหมายที่จะจัดทัวร์นกขมิ้นเพื่อไปรื้อฟื้นปัญหาจากชาวบ้านให้ครบทั้ง 76 จังหวัด

สาระสำคัญของการทัวร์นกขมิ้นประการหนึ่งซึ่งทำให้สามารถครองใจผู้คน โดยเฉพาะอย่างยิ่งชาวบ้านในชนบทได้⁵⁴ ก็คือ การสัญญาว่าจะดำเนินการจัดการกับกรณีปัญหาในทุกพื้นที่ที่ได้ไปทัวร์นกขมิ้น ซึ่งส่วนใหญ่แล้วจะเป็น โครงการ ในการพัฒนาระบบสาธารณสุขไปกับการติดตามการดำเนินโครงการตามแผนนโยบายต่างๆ เช่น โครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ โครงการ SML รวมถึงการหว่านเงินเพื่อใช้ในโครงการต่างๆอย่างง่าย⁵⁵ เป็นต้น

นอกเหนือจากสาระสำคัญของการทัวร์นกขมิ้น ในเชิงผลประโยชน์ที่รัฐบาลทักษิณสัญญาว่าจะให้กับชาวบ้าน สาระสำคัญอีกประการหนึ่งของทัวร์นกขมิ้นนี้ก็คือ การเป็นกลไกสำคัญในการตอกย้ำการจัดสร้างภาพลักษณ์ของพ.ต.ท.ทักษิณ ให้เป็นผู้ที่มีความเป็นกันเอง และเข้าถึงง่าย ไม่รังเกียจคนจน ดังแสดงในภาพที่ 3-ภาพที่ 6

ภาพที่ 3 นั้นเป็นการจัดการภาพลักษณ์ที่เห็นได้ชัดเจนว่าพ.ต.ท.ทักษิณนั้นเป็นผู้ที่มีความเรียบง่าย สามารถพักอยู่อาศัยในสภาพแวดล้อมเช่นเดียวกับชาวบ้าน ได้ ซึ่งเป็นภาพลักษณ์ที่ชาวบ้านชื่นชอบ เพราะคิดว่าผู้นำของคนนั้น ไม่ได้เป็นผู้ที่แตกต่างจากชาวบ้านแต่อย่างใด เป็นการสร้างความรู้สึกเป็นพวกเดียวกัน ให้เกิดขึ้นเหนือความรู้สึกของชาวบ้าน

⁵⁴ เพราะประชาชนส่วนใหญ่กว่าร้อยละ 57.64 ชื่นชอบการลงพื้นที่ในลักษณะนี้เพราะมองว่ารัฐบาลจะได้รับรู้ถึงปัญหาต่างๆจากชาวบ้านได้โดยตรงและสามารถแก้ไขข้อปัญหาได้ตรงจุด และเป็นการสร้างความมั่นใจให้กับประชาชนว่ารัฐบาลจะทำให้แต่ละพื้นที่มีการพัฒนาที่ดีขึ้น โดยที่ประชาชนได้รับผลประโยชน์โดยตรง ดู สวนดุสิตโพล “ประชาชนคิดอย่างไร? กับนโยบาย “คำไหนนอนนั้น” ของนายกฯทักษิณ” [Online]. แหล่งที่มา: http://dusitpoll.dusit.ac.th/2547/2547_116.html [20 กุมภาพันธ์ 2550]

⁵⁵ เฉพาะการทัวร์นกขมิ้นในเขตภาคกลางและภาคเหนือ ระหว่างวันที่ 17-22 กรกฎาคม 2547 ก็มีการอนุมัติงบประมาณไปกว่า 6.47 พันล้านบาทแล้ว ดู “นกขมิ้นแมว แจกเงิน 6.47 พันล้าน”, ใน *A day weekly*, ปีที่ 1 ฉบับที่ 10 (23-29 กรกฎาคม 2547), หน้า 13.

ภาพที่ 3: พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตรกับความเรียบง่ายในช่วงออกทัวร์นกขม้น

ภาพที่ 4: คุณภาพปัญหาในพื้นที่อย่างใกล้ชิด⁵⁶

---

⁵⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 28.

ภาพที่ 5: ให้ความเป็นกันเองกับประชาชน⁵⁷

ภาพที่ 6: แสดงความเห็นใจต่อชาวบ้านผู้ประสบปัญหา⁵⁸

ส่วนภาพที่ 4-ภาพที่ 6 นั้นเป็นการนำเสนอให้เห็นว่าในการทัวร์นภขมื่น และการออกไปจัดการประชุมคณะรัฐมนตรีนอกสถานที่นั้นเป็น โอกาสสำคัญในการสร้างเสริมภาพลักษณ์ความเป็นคนที่เข้าถึงได้ง่ายของพ.ต.ท.ทักษิณ ดังเห็นได้จากการเป็นคนที่ไม่ถือตัว สามารถนั่งรถแท็กซี่เพื่อไปดูงานในพื้นที่ได้ และมีความเป็นกันเอง และเห็นอกเห็นใจเด็ก เยาวชน และผู้สูงอายุอยู่เสมอ

⁵⁷ เรื่องเดิวกัน, หน้า 25.

⁵⁸ เรื่องเดิวกัน.

เช่นเดียวกับการลงพื้นที่เพื่อแสดงการแก้ปัญหาความยากจนถ่ายทอดสดทางเคเบิลทีวี ที่ถูกเรียกว่า “เรียลตี้โชว์ แก่จน” ที่อำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด ดังภาพที่ 7 ซึ่งรัฐบาลทักษิณเรียกวิธีการแก้ปัญหาความยากจนนี้ว่า “อาจสามารถ โมเดล” และให้เหตุผลถึงการจัดมีอาจสามารถ โมเดลขึ้นมาว่าเพื่อเป็นการถ่ายทอดวิธีการ และกระบวนการในการแก้ปัญหาความยากจนของรัฐบาลทักษิณให้กับผู้ว่าราชการจังหวัดซีอีโอได้ศึกษาและนำรูปแบบของอาจสามารถ โมเดลไปปรับใช้เพื่อแก้ปัญหาความยากจนในพื้นที่อื่นๆ ได้ต่อไป

ภาพที่ 7: ขณะลงพื้นที่โชว์การแก้ปัญหาความยากจน ที่อำเภออาจสามารถ จังหวัดร้อยเอ็ด^{๙๙}

3) มีภาวะผู้นำสูง

กลไกการจัดการภาพลักษณ์ในประเด็นที่สามนี้เป็นอีกกลไกหนึ่งที่มีความสำคัญในการยึดกุมพื้นที่ทางความคิดของผู้คนในสังคม เนื่องจากกลไกนี้ได้ทำการเสนอภาพของการมีภาวะผู้นำสูงสามารถจัดการกับกรณีปัญหาต่างๆ ได้อย่างรวดเร็ว และมีประสิทธิภาพของพ.ต.ท.ทักษิณ ดังเห็นได้จากกรณีปัญหาที่สำคัญ คือ *กรณีเผาสถานทูตไทยในกัมพูชา* ในปี 2546 อันเนื่องมาจากกรณีการไม่พอใจของชาวกัมพูชาที่เข้าใจว่าคาราสาวของไทยคนหนึ่งได้พุดจาในเชิงดูหมิ่นต่อชาวกัมพูชา^{๑๐} ส่งผลให้เกิดการประท้วงขึ้นที่สถานทูตไทยประจำประเทศกัมพูชา และสถานการณ์ได้บานปลายไปจนเกิดการเผาสถานทูตไทยในเวลาต่อมา

พ.ต.ท.ทักษิณได้ใช้สถานการณ์ให้เกิดประโยชน์แก่ตนและรัฐบาลด้วยการใช้กลไกการจัดการภาพลักษณ์ แสดงภาวะผู้นำด้วยการให้เครื่องบินของกองทัพอากาศ เดินทางไปรับชาวไทยที่

^{๙๙} ที่มา: http://uncyclopedia.org/wiki/Thaksin_Shinawatra [2 มีนาคม 2550]

^{๑๐} “ปรากฏการณ์แห่งปี กบ-กัมพูชา”, นิตยสาร 23 ธันวาคม 2546, หน้า 24.

ทำงาน และอาศัยอยู่ที่ประเทศกัมพูชา เพื่อเดินทางกลับประเทศไทยอย่างรวดเร็ว เป็นการแสดง ภาวะผู้นำที่ได้รับความนิยชมจากประชาชนเป็นอย่างมาก⁶¹

กรณีปัญหาอีกกรณีหนึ่งที่ได้แสดงภาพการมีภาวะผู้นำของพ.ต.ท.ทักษิณ คือ กรณีการ จัดการกับปัญหาโรคซาร์ส ในปี 2546 ซึ่งสถานการณ์โรคซาร์ส ณ เวลานั้นเป็นปัญหาที่ค่อนข้าง รุนแรง มีผู้ติดโรคนี้อันตรายถึงชีวิตในต่างประเทศ (ในเอเชีย) อีกทั้งยังมีข่าวว่าได้มีผู้เสียชีวิตจาก โรค นี้ในประเทศไทยด้วย ทำให้รัฐบาลทักษิณได้แสดงภาวะผู้นำอีกครั้ง โดยการจัดให้ประเทศไทยเป็น เจ้าภาพจัดการประชุมประเทศกลุ่มเสี่ยงของโรคซาร์ส จากนั้นก็ประกาศว่าประเทศไทยนั้นเป็น ประเทศที่ปลอดโรคซาร์ส 100 เปอร์เซ็นต์ หากมีผู้ใดมาติดโรคนี้นี้ที่เมืองไทยทางรัฐบาลจะจ่ายเงิน ให้ 2 ล้านบาท

4) เพื่อเบี่ยงเบนประเด็นความสนใจจากสังคม

กลไกการจัดการภาพลักษณ์ประเด็นสุดท้ายคือ การสร้างภาพในบางกรณีเพื่อเป็นการ เบี่ยงเบน หรือ เลี่ยงความสนใจจากสื่อมวลชนจากประเด็นปัญหาที่รัฐบาลทักษิณ ได้เผชิญอยู่ใน ขณะนั้นให้หันเหความสนใจไปยังประเด็นอื่นที่ถูกสร้างขึ้นมาจากแทนที่⁶²

กรณีปัญหาที่สำคัญซึ่งเป็นประเด็นที่มอง ได้ค่อนข้างชัดว่ารัฐบาลทักษิณ ได้อาศัยกลไกการ จัดการภาพลักษณ์สร้างภาพขึ้นมาเพื่อเบี่ยงเบนความสนใจในประเด็นที่ต้องการนั้น ได้แก่ กรณี มอบตัวเครื่องบินให้ชาวชนจาก 3 จังหวัดชายแดนภาคได้ขึ้นมาเที่ยวกรุงเทพเนื่องในวันเด็ก แห่งชาติ ปี 2547 กรณีพ.ต.ท.ทักษิณ คณะรัฐมนตรี และบุคคลที่มีชื่อเสียงกินไก่โชว์ กรณี น.ส.แพทองธาร ทำงานหารายได้พิเศษที่ร้านแม็ค โคนัดด์, กรณีพ.ต.ท.ทักษิณ กล่าวว่า “ลูกนายกฯ มันเป็นลูกโจรที่โหด ถึงได้รังเกียจกันนัก” และกรณีพ.ต.ท.ทักษิณยกมือไหว้สื่อมวลชนทั้งน้ำตาร่วมกล่าววิงวอนให้เลิกเสนอข่าวของแพทองธาร กรณีเสนอข่าวซื้อหุ้นสโมสรรฟุตบอลลิเวอร์พูล และกรณีเสนอนโยบายเหนือเมฆ “SML”

กรณีแรกคือ การมอบตัวเครื่องบินให้ชาวชนจาก 3 จังหวัดชายแดนภาคได้ขึ้นมาเที่ยว กรุงเทพเนื่องในวันเด็กแห่งชาติ ปี 2547 นั้นเป็นการเลือกใช้กลไกการจัดการภาพลักษณ์เพื่อ เบี่ยงเบนความสนใจจากสื่อมวลชนจากประเด็นสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ 3 จังหวัด

⁶¹ กรณีการจัดการกับปัญหาการเผาสถานชุกไทยนี้ ได้สร้างความเชื่อมั่นต่อรัฐบาลทักษิณ เพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 62.23 ขณะที่ มีความมั่นใจต่อพ.ต.ท.ทักษิณ จินวัตร เพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 70.82 ดู สวนดุสิต โพล “ความมั่นใจในการแก้ไขปัญหาของ “รัฐบาล” กรณี : เขมรเผาสถานชุกไทย” [Online]. แหล่งที่มา: http://dusitpoll.dusit.ac.th/2546/2546_032.html [2 มีนาคม 2550]

⁶² ดู จรรยา เจริญอภิวัฒน์ และคณะ, “การกำหนดวาระข่าวสารของรัฐบาล: ไม่สร้างข่าวก็แทรกแซงข่าว”, ใน ปิณฑุ ปิณฑุ ปิณฑุ, อุบลรัตน์ ศิริชูศักดิ์, บรรณาธิการ (กรุงเทพฯ: คบไฟ, 2548), หน้า 159-183.

ชายแดนภาคใต้ในช่วงแรกๆ คือเหตุการณ์วางเพลิงเผาโรงเรียน และการปล้นปืนจากค่ายอิงคยุทธบริหาร

กรณี พ.ศ.ท.ทักษิณ คณะรัฐมนตรี และบุคคลที่มีชื่อเสียงกินไก่โครว์ นี้เป็นกลไกการสร้างภาพชวนเชื่อว่าสถานการณ์โรคไข้หวัดนกในประเทศไทยนั้นไม่น่าเป็นห่วง และประชาชนสามารถที่จะรับประทานไก่ได้อย่างปลอดภัย โดยไม่คิดเชื้อไข้หวัดนก และเบี่ยงเบนประเด็นคำถามที่สังคมได้ตั้งข้อสงสัยว่าเหตุใดรัฐบาลจึงต้องทำการปกปิดข้อมูลเรื่องไข้หวัดนก โดยที่รัฐบาลทักษิณ ได้จัด “มหกรรมกินไก่ไทย ปลอดภัย 100%” ขึ้นที่ท้องสนามหลวง โดยมีพ.ศ.ท.ทักษิณ พร้อมด้วยคณะรัฐมนตรี และบุคคลที่มีชื่อเสียงมาร่วมรับประทานอาหารที่ปรุงจากไก่โครว์สื่อมวลชน

กรณี นางสาว แพทองธาร ทำงานหารายได้พิเศษที่ร้านแม็คโดนัลด์ นี้เป็นการสร้างข่าวเพื่อเบี่ยงเบนความสนใจของสังคม จากประเด็นปัญหาเรื่องการรั่วของข้อสอบเอ็นทรานซ์ ครั้งที่ 2 ประจำปี 2547 และกรณีที่คณะนิติศาสตร์ ภาคภาษาอังกฤษ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้ปรับเกณฑ์การรับสมัครจนทำให้นางสาวแพทองธาร ผ่านการคัดเลือกได้ ซึ่งจากกรณีปัญหาดังกล่าวได้เกิดกระแส โจมตีพ.ศ.ท.ทักษิณ และรัฐบาลทักษิณว่ามีส่วนเกี่ยวข้องด้วย ทำให้รัฐบาลทักษิณต้องสร้างข่าวอื่นขึ้นมาเพื่อดึงความสนใจจากสื่อมวลชน และสังคมออกจากปัญหาดังกล่าวด้วยการให้นางสาวแพทองธาร บุตรสาวของพ.ศ.ท.ทักษิณ ไปทำงานพิเศษที่ร้านแม็คโดนัลด์ เป็นระยะเวลาสั้นๆ

สืบเนื่องจากปัญหาการถูกสังคม โจมตี และตั้งคำถามในเรื่องความโปร่งใสของการสอบเอ็นทรานซ์ และการสอบเข้าคณะนิติศาสตร์ ของนางสาวแพทองธาร อย่างมีข้อกังขา พ.ศ.ท.ทักษิณ จึงได้ใช้กลไกการสร้างภาพเพื่อลดกระแสการ โจมตีลงด้วยการ ยกมือไหว้สื่อมวลชนทั้งน้ำตา พร้อมทั้งกล่าววิงวอนให้สื่อเลิกเสนอข่าวของแพทองธารด้วย

กระแสการ โจมตีรัฐบาลทักษิณในช่วงปี 2547 นั้นดำเนินมาอย่างต่อเนื่องนับตั้งแต่กรณีความไม่สงบในพื้นที่ภาคใต้ในช่วงต้นปี ต่อเนื่องกับปัญหาการแพร่ระบาดของไข้หวัดนก แต่รัฐบาลทักษิณกลับเลือกที่จะปกปิดข้อมูลต่อสาธารณชน กรณีข้อสอบเอ็นทรานซ์รั่ว จนถึงช่วงการอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีเป็นรายบุคคลในปี 2547 ซึ่งเป็นกรณีตัวอย่างที่ชัดเจน และได้ผลที่สุดของการเลือกใช้กลไกการจัดการภาพลักษณ์ นั่นคือ กรณีการเสนอข่าวซื้อหุ้นสโมสรรฟุตบอล ลิเวอร์พูล ซึ่งเป็นการเลือกใช้กลไกเพื่อเบี่ยงเบนจากความสนใจของสื่อมวลชน และสังคมไปได้ อย่างประสบความสำเร็จสูงสุด จนส่งผลให้การเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีในครั้งนั้น ไม่ได้รับความสนใจจากสื่อมวลชนมากเท่าที่ควร เนื่องจากพื้นที่ข่าวสารสาธารณะถูกแย่งชิงไปด้วยกรณีการเสนอข่าวสนใจซื้อหุ้นสโมสรรฟุตบอล

กรณี การนำเสนอนโยบาย SML ด้วยการชูแนวคิด “ลดอำนาจรัฐ เพิ่มอำนาจประชาชน” และพ.ศ.ท.ทักษิณ ได้ให้สัมภาษณ์ว่าเป็น “นโยบายเหนือเมฆ” เพราะว่าคุณคน โยบายนี่ขึ้นได้ขณะที่เดินทางอยู่บนเครื่องบินขณะที่พ.ศ.ท.ทักษิณเดินทางไปประชุม ณ ต่างประเทศ ซึ่งนโยบายเหนือ

เมฆ หรือ SML นี้สามารถเบี่ยงเบนความสนใจ และแย่งชิงพื้นที่สื่อมวลชนไปจากประเด็นปัญหาเรื่อง การแพร่ระบาดของไข้หวัดนกในรอบสองในช่วงปลายปี 2547 ได้อย่างประสบผลสำเร็จ

กลไกการจัดการภาพลักษณ์อย่างสุดท้ายในประเด็นนี้คือ กรณีการจัด มหกรรมเหลียวหลัง แลหน้า จากรากหญ้าสู่รากแก้ว ระหว่างวันที่ 6-10 พฤศจิกายน 2547 ซึ่งเป็นการจัดงานเพื่อแสดงผลงานของรัฐบาลตลอด 4 ปี โดยนอกจากนี้ยังมีกิจกรรมมากมายในงานนี้ไม่ว่าจะเป็นการจัดการแสดงสินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ การจัดสัมมนา และเสวนาที่เรียกว่า “เวทีประชาชน” การออกร้านค้า ร้านอาหาร และสิ่งสำคัญที่ดึงดูดให้ประชาชนไปงานนี้อย่างมากก็คือ การลด แลก แจก แถมอย่างเต็มที่ ตัวอย่างเช่น การชิงรางวัลลุ้นสิทธิ์การได้เป็นเจ้าของบ้านเอื้ออาทรวันละ 100 หน่วย รับแบบบ้านฟรี เปิดลงทะเบียนอาชีวศึกษา ด้วยแนวคิดอยากเรียนต้องได้เรียน สามารถรับแวนสายคาได้ฟรีสำหรับผู้มีปัญหาทางสายตา เปิดลงทะเบียนร่วมเป็นหนึ่งในโครงการโค 1 ล้านครอบครัว ฯลฯ⁶³

ความสำคัญของกลไกการจัดการภาพลักษณ์กรณีการจัดมหกรรมเหลียวหลัง แลหน้าฯ นี้ ขึ้นมาก็คือ ช่วยในการลดกระแสการ โจมตีจากสื่อมวลชน และนักวิชาการจากกรณีปัญหาที่อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส เมื่อวันที่ 25 ตุลาคม 2547 ซึ่งปัญหาในการจัดการกับกรณีความไม่สงบในภาคใต้ของรัฐบาลทักษิณนั้นเป็นประเด็นสำคัญที่บั่นทอนคะแนนนิยมของรัฐบาลทักษิณอยู่ตลอดเวลา การจัดมหกรรมเหลียวหลังแลหน้าฯ นี้เป็นการช่วงชิงความสนใจจากสื่อมวลชนได้ระยะหนึ่งอย่างประสบผลสำเร็จ

4.4 สรุป

ดังที่ได้นำเสนอถึงกลไกการครองอำนาจนำหลัก 2 ประการคือ กลไกนโยบาย และการจัดการภาพลักษณ์ของผู้นำ นั้นเป็นการนำเสนอถึงการทำให้สังคมยึดพื้นที่ทางความคิดเหนือพื้นที่ประชาสังคมซึ่งเป็นพื้นที่ของความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนกับรัฐด้วยวิธีการสร้างให้เกิดการยอมรับ การยินยอมพร้อมใจโดยปราศจากการใช้กำลัง หรือการบังคับ โดยอำนาจรัฐผ่านกลไกทางกฎหมาย

การดำเนินการสร้างภาวะการครองอำนาจนำของรัฐบาลทักษิณผ่านทางกลไกการครองอำนาจนำด้วยกลไกหลักทั้งสองประการนั้นประสบผลสำเร็จในระดับหนึ่งดังเห็นได้จากผลสำรวจ

⁶³ “นำเที่ยว เหลียวหลังแลหน้า ชมการคลาดแบบประชานิยม”, ใน *A day weekly*, ปีที่ 1 ฉบับที่ 26 (12-18 พฤศจิกายน 2547), หน้า 14-15.

คะแนนนิยมต่างๆ ความคิดเห็นในเชิงบวกของผู้คนที่มิต่อรัฐบาลทักษิณ^๔ รวมถึงการได้รับคะแนนเสียงอย่างถล่มทลายในการเลือกตั้งทั่วไปในเดือนกุมภาพันธ์ 2548

ในบทถัดไปจะเป็นการนำเสนอถึงการทำสงครามยึดพื้นที่ทางความคิดเห็นในพื้นที่ทางสังคมอีกพื้นที่หนึ่งคือ พื้นที่สังคมนครเมือง ซึ่งเป็นพื้นที่ของความสัมพันธ์เชิงอำนาจ และมุ่งใช้อำนาจรัฐเพื่อควบคุม หรือมีอำนาจเหนือกลุ่มต่างๆ ในสังคม การดำเนินการครองอำนาจเหนือสังคมนครเมืองนี้ดำเนินการผ่านทาง กลไกรัฐ/กลไกอำนาจรัฐ

---

^๔ แม้กระทั่งรัฐบาลทักษิณ ได้ถูกรัฐประหาร โดยคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (คปค.) เป็นเวลาผ่านไปนานกว่า 6 เดือนแล้ว (ขณะที่ผู้วิจัยเขียนวิจัยเล่มนี้) ก็ยังมีกลุ่มคนจำนวนหนึ่งที่ยังคงรักและนิยมชมชอบรัฐบาลทักษิณ โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือตัวของ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตรเองอยู่ ดังเห็นได้จากการเกิดขึ้นของการรวมตัวในพื้นที่อินเทอร์เน็ตเป็นจำนวนมาก แม้ว่าจะถูกทางกระทรวงเทคโนโลยีและสารสนเทศตามปิดเว็บไซต์อยู่เนืองๆ ก็ยังคงมีการเปิดเว็บไซต์ใหม่ได้ตลอดเวลาเช่นกัน เว็บไซต์ที่ตกเป็นข่าวมากที่สุดคือเว็บไซต์ไอ-ทักษิณ[Online]. แหล่งที่มา: <http://www.bi-thaksin.org/home.php> [4 พฤษภาคม 2550] ซึ่งมีการส่งข้อความ แลกเปลี่ยนความเห็นกันของผู้ที่สนับสนุน พ.ต.ท.ทักษิณ รวมทั้งยังมีการนำเสนอข้อมูลในลักษณะของการลดทอนความชอบธรรมของรัฐบาลคมช. อย่างต่อเนื่องอีกด้วย นอกเหนือจากเว็บไซต์ดังกล่าวก็ยังมีเว็บไซต์ของกลุ่มคนรักทักษิณอยู่อีก เช่น เว็บไซต์รวมพลคนรักทักษิณ ชินวัตร [Online]. แหล่งที่มา: <http://members.thai.net/aradin23/tuksin/> [4 พฤษภาคม 2550] เป็นต้น ในเว็บไซต์ดังกล่าวมีผู้เข้ามาลงชื่อสนับสนุน พ.ต.ท.ทักษิณ เป็นจำนวนนับพันคนเลยทีเดียว